

Rihmer Aurél (Budapest):
A maróthegyházi Maróthy család
(sajtónyilvános) története

A kun előkelőktől származó maróthegyházi Maróthy családnak viszonylag nagy irodalma van.³⁰³ Az oklevelek ugyan is a maróthegyházi Maróthy család őseit kunoknak írják. Például az egi káptalannak bizonyáglevele bizonyos birtokcseréről Guymeri Endre comes fiai és a Maróthi kun nemzetség több keresztyén tagja közt 1292-ből szól a kun elődökről.³⁰⁴

Egyik falujuk Észak-Magyarországon Kolbaz település volt. Ezen falu párja a Nagykunságban található Kolbasz (Kolbaz) szék, ami az Olás (Olaas, Ulas) kun törzshöz közhető. Ez a törzs azonos a polovec Ulevicsi törzsszel. Árpád-házi IV. Béla a letelepedő kunok vezéreit és közvetlen kíséretüket messze telepítette le a törzs többi részétől, hogy azok lázadását elkerülje. A távolra telepített vezéreket és közvetlen kíséretüket pedig a magyar király beemelte a magyar nemesség sorába, míg a kunok többsége csak kollektív jogokat kapott.

Megjegyzendő, hogy a Maróthy család Wikipedia címszava alaposan összekeveri a különböző Maróthy családokat. De ugyan ez volt felfedezhető a Zsédény-i kastély történetét taglaló írásokban is.

A maróthegyházi előnevet néha használja a szatmári ág is, de ők egyházasmaróthi előnevűek igen gyakran. Bár a szatmári ág a Hont vármegyei Maróthy családtól eredezteti magát, eredetüket ezen családtól már a XIX. század végén kétségbe vonták. Saját kutatásaim is azt erősítik meg, hogy a szatmári ágat tévedésből csatolhatták a Hont vármegyéből eredeztetett Maróthy családhoz.

Jelen munkám a Hont vármegyei eredetű, majd Vas vármegyében kiterelvényesedő maróthegyházi Maróthy családot igyekszik részletesebben bemutatni, de természetesen kitérek az egyéb ágakra is érintőlegesen.

A család Sopron és Vas vármegyei birtoklása biztos. Egy időben Somogy vármegyében is bírt zálogbirtokkal, de sajnos nem tudom, hogy a Somogy vármegyében birtokos és kihirdetett

1737 -1843, 1724, 1754 Maróthy család, azonos lenne e a Vas vármegyei ággal. Feltételezhető, hogy másik családról lehet szó. mert Habsburg III. Károly 1718/19-ben erősíti meg a Somogy vármegyei birtokosokat birtokaikban, mivel korábbi irataik elvesztek, és az ekkor ott felsorolt Maróthy Mihályt én az általam ismert családfán nem tudom elhelyezni.³⁰⁵

Ugyan így, az 1590-ben Sopronban említett Maróthy (Marhothy) János-t sem tudom a családhoz kötni, noha ekkor sok érdekeltsége volt az általam kutatott családnak Sopron vármegyében.³⁰⁶ Ugyan így nem lehet a családhoz kötni számos dunántúli Maróthy-t, Maróti-t sem.³⁰⁷

³⁰³ Bakács István: Hont vármegye Mohács előtt: Akadémiai Kiadó, Budapest 1971.

Radvánszky Béla: Magyar családélet és háztartás a XVI. és XVII. században, Helikon kiadó, Gyula, 1986, I. kötet

Nagy Iván: Magyarország családai: ELSŐ KÖTET, Bánffy család. (Alsó-Lindvai.)

Jedlicska Pál: Adatok erdödi báró Pálffy Miklós a győri hősnek életrajza és korához 1552-1600 (Eger, 1897))

Balogh Gyula: Vasvármegye nemes családjai (Szombathely, 1901)

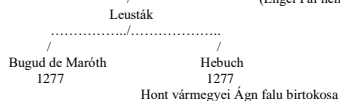
³⁰⁴ Jókai Mór Városi Könyvtár, Pápa <http://www.jmvt.papa.hu/taxonomy/term/8130>

³⁰⁵ Borovszky Samu: Somogy vármegye (Magyarország vármegyéi és városai, 1914) SOMOGY VÁRMEGYE NEMES CSALÁDAI Somogyi törzsökös és kihirdetett nemes családok

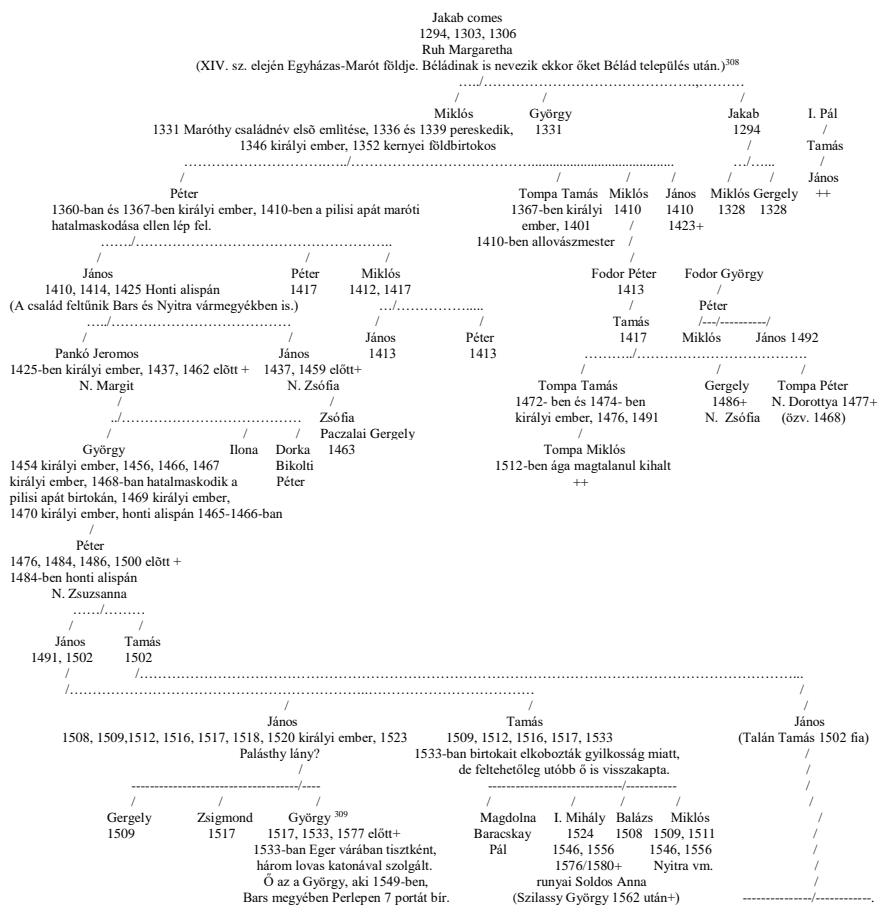
³⁰⁶ **Dominkovits Péter:** XVI. századi magyar nyelvű iratok Sopron vármegye levéltárából, Sopron, 1996 FORRÁSOK

³⁰⁷ **Horváth József:** Győri végrendeletek a 17. századból III. 1655-1699 (Győr, 1997)

bélaói Maróti Halald **maróthegyházi Maróthy (Maróti, Maróth) család**
 Kun előkelő, akit IV. Béla telepít le. Ő a kun Olas (Olaás, Olás) törzsből származik és Kötöny kun fejedelemmel együtt jött hazánkba.
 Leusták (Engel Pál néhol mást ír, de nem lényeges az eltérés.)

Marouth (Egyházaspárót, Apátmarót mellett, Ipolyságtól Ény-ra) 1269-től már birtokolták. Mivel a falu temploma az ő részükön állt, nevezik őket Egyházasmaróthi vagy Maróthegyházi Maróthy-nak is. Itt van halasztavuk is 1509-ben

³⁰⁸ ifj. Reiszig Ede, Bars vármegye nemes családai: Borovszky Samu, Bars vármegye

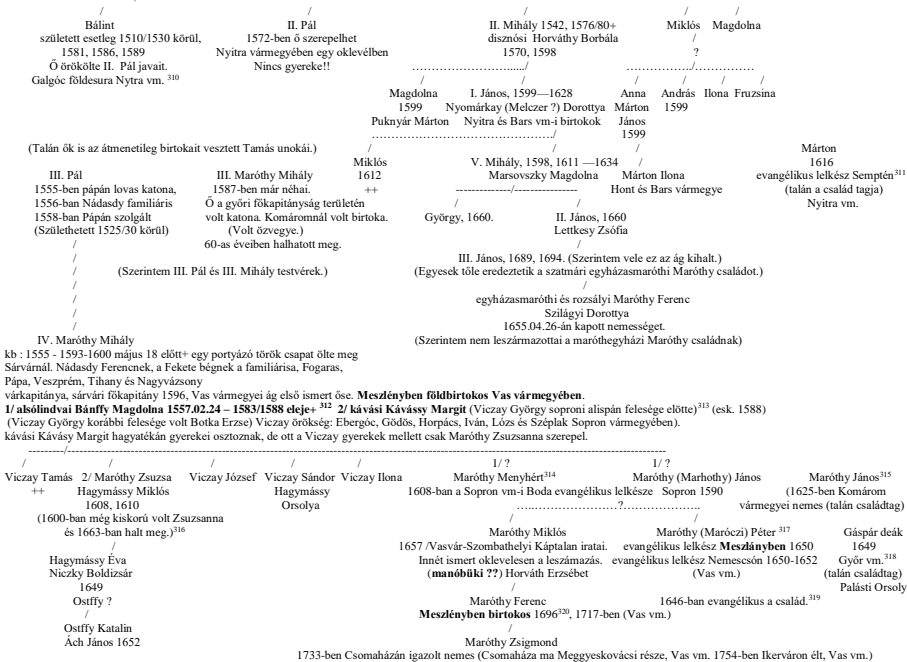
³⁰⁹ Palásthy Pál: A Palásthyak II. (Budapest, 1891.)

Magyar Történelmi Tár – 3. sorozat 18. kötet – 1895. A gróf Klobusiczkyak zétényi levéltára. Közli: Thaly Kálmán, 6. oldal

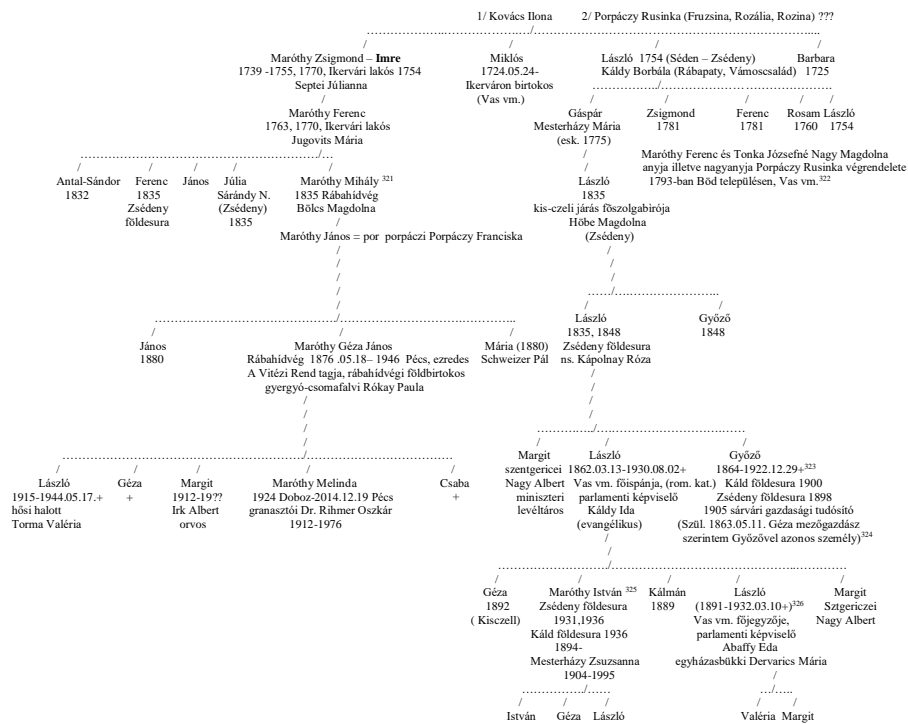
Apja, Maróth-I János 1523.09.24-én kapta Perlep és Nagy Belád (Bélád) birtokokat: DIPLOMATIKAI LEVÉLTÁR (Q szekció), Családi levéltárak (állagtanal fondokból), Tajnay család (Q 270), 90732 – Haiczl Kálmán: A Kistapolcsányiak, Turul 1932, 1/4

Turul, 1890, 8. kötet, Vegyes; Családtörténeti és genealogiai kalászatok, I. Gróf Bercesényi család: Ők kapták az elvett Maróthy birtokokat. A Maróthy-k nemes Nagy Jánost és Szepesi Magyar Demetert ölték meg.

1500 körül kellett születnie. 1533-ban birtokait gyilkosság miatt elkobozták
 1549-ben birtokait, így Perlepet is visszakapta. Miklós / Antal / Bálint
 1524, 1525 litterátus (Bernald,
 A Királyi Könyvek szerint 1564-ben lányát, Bora-t fiúsitatta. 1524, 1525-ben Bernadott)
 (A szatmár vármegyei egyházasmaróthy Maróthy család töle eredeztetni magát. 1524, 1525-ben nagyúri
 Szerintük 1582-ben még élt. De ha lett volna fia, akkor lányát nem fiúsitják. királyi ember plébános
 Bora (Borbála) élt 1548, 1571, 1582, férje Zmeskál I. Vencel 1558) 1516, 1524
 (György lenne Mihály 1542 apja, de Mihály testvéreit ismerjük, így György nem lehet apja, ha Borbálát fiúsitja.) Hont vm
 Az oklevelek szerint Györgynek nem volt fia és utána főleg a Palásthy család örököl, így feltehetőleg testvéreinek sem volt fia.)
 Szerintem a birtokait veszített Tamás unokái lehetnek, de nem runyai Soldos Anna leszármazottja. Ekkor még Hont vármegyében élhettek.

³¹⁰ Komáromy András dr. Marótegyházi Maróthy család (cízmerrel), Nagy Iván családtörténeti értesítő 3. (1901)
³¹¹ Csepregi Zoltán: Evangélikus lelkészek Magyarországon (ELEM) II/1, A zsolnai zsinattól (1610) a soproni országgyűlésig (1681), II/1: Nyugat-Magyarország (a dunántúli, a bajmóci és a felső-dunamelléki egyházkerület), 2. javított és bővített kiadás RECITI • Budapest, 2020
³¹² Máriaassy András – Millner János: Barokk személynevek, https://mi.abtk.hu/images/gyujtemenyek/regesztamutato/masodik-sorozat/fiok_065_barokk_szemelynev_mariassy_andras_-_millner_janos.pdf
 Polgári Lexicon I. - Budai Ferenc (Pest, 1866) 93. oldal
³¹³ Viczy György és Kávássy Margit gyerekei: Viczy Tamás és Sándor: Turul 1893 (A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Közlönye).I. Értekezések és önálló cikkek: Dr. Komáromy András: Genealogiai feljegyzés a Viczy és Héderváry-családok eredetéről és elágazásáról, 1708-ból, 151. oldal
³¹⁴ Payr Sándor: A Dunántúli Evangélikus Egyházkerület története, Székely és Társa Nyomda, Sopron, 1924.
³¹⁵ Alapi Gyula, Komáromvármegye nemes családai, Komárom 1911
³¹⁶ Zalai végeken – A Kanizsával szembeni végvidék 1. <http://varvasz.bloglap.hu/cikkek/zalai-vegeken-a-kanizsaval-szembeni-vegvidek-1-61143/>
³¹⁷ Csepregi Zoltán: Evangélikus lelkészek Magyarországon (ELEM) II/1, A zsolnai zsinattól (1610) a soproni országgyűlésig (1681), II/1: Nyugat-Magyarország (a dunántúli, a bajmóci és a felső-dunamelléki egyházkerület), 2. javított és bővített kiadás RECITI • Budapest, 2020
³¹⁸ **Hegedüs Zoltán - Szabó Zoltán:** Győr vármegye nemesi közigyelési és törvénykezési jegyzőkönyveinek regesztái 1622-125 és IV. 1638-1650 (Győr, 2007) Dokumentumok, 578. levél - Dominkovits Péter, Győr városi tanácsulési és törvénykezési...1622-1626, 1631-1636
³¹⁹ Melega Miklós – Gregersen-Labossa György: A reformáció története Vas vármegyében
³²⁰ **Schneider Miklós:** Vas vármegye 1696. évi nemesi összeírása (Szombathely, 1943)
 Szuha Márton: Vas vármegye nemes családai (Sajnos, Szuha a Maróthy család esetében is nagyon hiányos és néhol hibás.)

egyházasmaróthi és rozsályi Maróthy Ferenc

Szigyártó Dorottya
(Rozsályi Kun István fogadott lánya)
1655.04.26-án kapott nemességet. (Szerintem nem leszármazottai a maróthyházi Maróthy családnak)

rozsályi és maróthyházi Maróthy Mihály
1684-ben Thököli fejedelem híve, 1687-ben Szatmár vm szolgabirálya
1655-től nemes-1720/24+
Ujhelyi Borbála

egyházasmaróthi és rozsályi Maróthy család

rozsályi Maróthy István
1655, 1684, 1693, 1706, 1712
Szatmár vm. adórovója
Szakonyi Ilona
Nagy Bölöny Mária

Dávid
1712
Görgy Erzsébet
György
1784

Ferenc
Szentsimonyi Mária
1703, 1720

Mária
1708
lövői Leővey Gábor

Kata
1714
Tömösváry Ferenc

³²¹ **Schneider Miklós:** Vas vármegye 1835. évi nemesi összeírása (Szombathely, 1937) Rábahídvégen a Bölts család is birtokos volt.

³²² MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR VAS MEGYEI LEVÉLTÁRA, SZOMBATHELY, XIII. 48, A Tonka család iratai 1574-1891

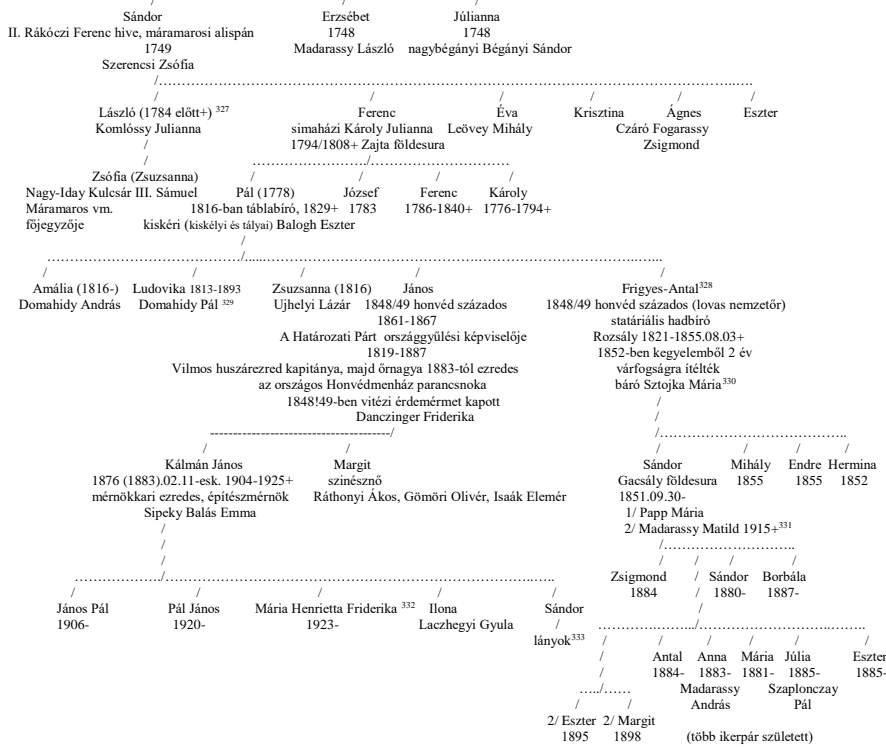
³²³ Magyarország, 1922. 3. évfolyam, 1922-01-04 / 3. szám

³²⁴ Óvári Gazdászok Szövetsége: <http://ovarigazdasz.hu/szovetseg/sajtovisszhang/18-tablok-evfolyamok.html?start=60>

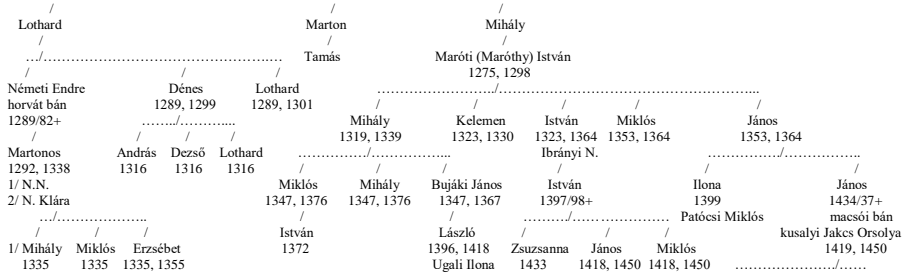
³²⁵ **Hortobágyi Jenő (szerk.):** Keresztény magyar közéleti almanach 2. M-Zs (Budapest, 1940) M

³²⁶ Vas Megyei Levéltár: Gyászjelentések
Káld községi tevékenységének története: <https://kald.hu/hu/helyi-identitas-es-kohezio-top/kald-kozossegi-tevekenysegenek-torteneti-feltarasa/>

Birtokai: Szamos-Újlak, Danyád, Sály, Méhtelek, Zajta, N. és Kis-Hódos

Guth-Keled nembei Maróthy család
Mihály

³²⁷ Petrovay György: A KOMLÓSI KOMLÓSY C S A L Á D T Ö R T É N E T E 1344. É V T Ő L : (Második és befejező közlemény.), Turul, 13. kötet, 1895. évfolyam

³²⁸ Pesti Napló, 3. évfolyam, 1852-08-26 / 739. szám

³²⁹ Magyar nemzeti zsebkönyv 2. Nemes családok (Budapest, 1905) Domahidy (Domahidi)

³³⁰ Budapesti Hírlap, 1857-07-02 / 148. szám

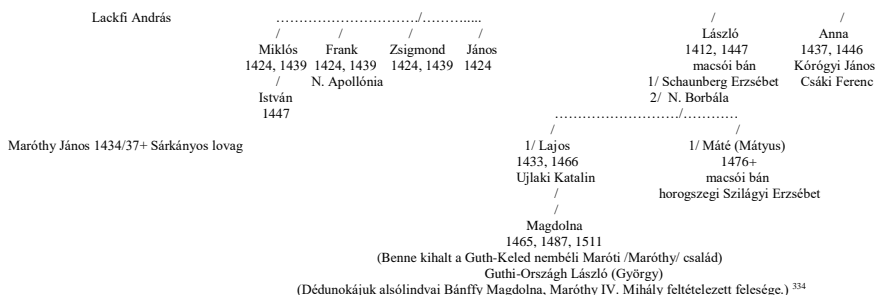
³³¹ Malatinszky - Mazurek (Gyászjelentések, Debreceni Református Kollégium Nagykönyvtára) marótegyházi Maróthy Sándorné mezőmadarassy Madarassy Matild

³³² Országos Levéltár Kézirattár, Maróthy csomó

Maróthy család, Wikipedia, https://hu.wikipedia.org/wiki/Mar%C3%B3thy_csal%C3%A1d

Nagy Iván: Magyarország családai...

³³³ Komáromy András dr. Marótegyházi Maróthy család (cízmerrel), Nagy Iván családtörténeti értesítő 3. (1901)

A fenti Maróthy családok egyike sem köthető a Marót és Álmosdi Csíre nemzetséghez.³³⁵

A fentebbi Maróthy családokon kívül rendre kerülnek elő Maróthy nevű személyek akik származása előttem ismeretlen. Így például 1544-ben Maróthy Mihály és György Bihar vármegyében.³³⁶ Lehet, hogy ők az egyházasmaróti Maróthy család ősei és nem az a Maróthy György, aki Borbála lányát fiúsította. Tehát, a családfa az azonos nevek miatt kötődhet rossz helyre. A Siebmacher: Wappenbuch szerint 1619-ben, 1684-ben és 1737-ben is nemesi címet kap egy - egy Maróthy család. Aztán Kempelen ismer dobófalvi Maróthy-t, bethfalvi Maróthy-t, illetve egyéb azonosíthatatlan Maróthy alias Kis, Maróthy alias Virág Maróthy családot is.³³⁷ Továbbá több Marót nevű település, földrajzi hely is létezik, pl. Aranyosmarót (Nyitra vármegye), Marót (Arad vm.), Marótpuszta (Somogy vm.), Apátmarót (Hont vm.), Egyházasmarót (Hont vm.), Marót (Vajdaság), Pilismarót, Pusztamarót, Maróti hegy, Marót-völgyi patak, ami után szintén írhatták magukat többen Maróthy-nak.

Még Borovszky Samu is összekeverte a különböző Maróthy nevű családokat és a Guth-Keled nembéli Maróthy-t, simán megteszi a Szatmárban élő Maróthy család ősiének.³³⁸

Hogy még nehezebben lehessen azonosítani a Maróthyakat, kitűnik, hogy ezt a nevet ráadásul magyarosítás címén is fel lehetett venni. Így lett 1939-ben Meizler Károly-ból magyarosítás címén Maróthy Károly, avagy Maróthy Meizler Károly (1897-1964), ki szélsőjobboldali parlamenti képviselő volt.³³⁹

Maróti név magyarázata:

Típusa Helynévi eredetű, magyar családnév.

Változatai Maróti 1529, Maróty 12, Maróthi 124, Maróthy 115; Marothi 10, Marothy; Maroti 33; Marótyi, Marottyi; Maróczi 19, Maróczy, Maroczi; Marótyz. Más változatokkal együtt összesen: 1865.

A dunántúli maróthegyházi Maróthy családot van aki tévesen grófnak jelöli.³⁴⁰

³³⁴ Nagy Iván: Magyarország családai...

Dr. Várkonyi Tibor: Családtörténet határok nélkül I. 2012, ISBN 978-963-9204-67-6

³³⁵ Márki Sándor: Aradvármegye és Arad szabad királyi város monographiája. Aradvármegye és Arad szabad királyi város története. II. kötet. Első rész. (1892)IV. A honfoglalás, 53. oldal

³³⁶ Turul 1896 (A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Közlönye). I. Értekezések és önálló cikkek: Makay Dezső: A Csanád nemzetség Waffa és Bogyoszló vonala. (Négy közelmény, egy tábla melléklettel)

³³⁷ Siebmacher: Wappenbuch

³³⁸ Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai: SZATMÁR VÁRMEGYE: SZATMÁR VÁRMEGYE NEMES CSALÁDAI. Irta ifj. dr. Reiszig Ede, Gorzó Bertalan: Nemes családok, betűrendben: Maróthy (Maróthegyházi)

³³⁹ Új Magyarország 1939-08-18 / 187. szám

³⁴⁰ Göcze Rezső: Családtörténet: A FELVIDÉKI GÖCZE FAMILIA KÁLDI ÉS VÁTI ÁGÁNAK TÖRTÉNETE, Keszthely – Pécs, 2011

Eredete Előzménye a valamely ősi indoeurópai nyelv 'állóvíz, tenger, tó' jelentésű *mori szavából az óslávban alakult Morava víznev. Ebből a mellette élő népcsoport *moravci neve lett, aminek a jelentése 'morva emberek'. A magyarban az -av- (-av- > -au- > -ó- úton) teljesen szabályosan vált -ó-vá, a név végén álló -c pedig általában hanghelyettesítéssel -t lett (éppen úgy, mint a nyemc > német esetében), de némely nyelvjárásban meg is maradhatott -c-nek (maróc). Így alakult ki a magyar marót ~ maróc népnév és személynév. Mindkettőből településnév lett Baranya, Bihar, Kolozs, Pilis, Sopron, Tolna, Valkó, Vas, Zala, Zaránd vármegyében. Bármelyikhez járulhatott az 'onnan/oda való' jelentésű -i képző, s eredetre, származási helyre utaló családnévvé válhatott. Ugyanakkor a Marót ~ Maróc személynév is fölvehette az -i birtokjelet, és 'Marót (Maróc) nevű személy fia, leszármazotta' jelentéssel apai családnév lehetett belőle. Elterjedtsége: A nyelvterület déli részén, különösen Szeged környékén gyakori.³⁴¹

A Kelet-Európai krónikák hét től tizennégy kun törzsről írnak. A magyar krónikák 7 kun betelepülő törzsről tudnak, de csak négyet neveznek meg. A négy ismert betelepülő kun törzs a következő: Borcsul, Olas, Csortán, Koor vagy Kool. A kun törzsnevek, illetve a hozzájuk köthető települések az ország több pontján fellelhetőek, épp úgy, mint a honfoglaló magyar törzsek név anyaga. Az Olas törzs hazánkban okleveles említése 1328-ból való, de ezt megelőzi a Maróti – Maróthy család kun eleinek (Hont megyei Marót faluban élő kunok) és Kolbaz falujuk említése. Az Ulas törzs az orosz évkönyvekben már 1103-tól szerepel. A törzsnév jelentése: Egyesülj, vagy Köss szövetséget.

Az Olas – Ulas törzs feltehetőleg a Szalgur – Szalur törzsből válhatott ki. Ulas kán (bég) fia Oguz kán Kr.e. 209-174 között hozott létre Belső-Ázsiában egy nomád törzsszövetséget. Az évszázadok alatt az Ulas törzs a sztjepe világában alaposan szétszóródott és csak egy része jutott el a Kárpát-medencébe. Egy részük a krimi tatárokhoz olvadt be, mások Törökország területén telepedtek meg.³⁴² Tehát a maróthegyházi Maróthy család múltja igen messzi időkre nyúlhat vissza.

Valamikor régen olvastam, hogy a Maróti nevet többen Mén-Marót vezérrel hozzák összefüggésbe, aki talán I. vagy II. Mojmír morva fejedelem lehet (Fehér ló monda után), így a Marót nevet morva leszármazással hozták összefüggésbe. A maróthegyházi Maróthy család esetén nem áll fent a morva eredet, mivel ők nevüket a Marót falu után kapták, mint Maróti kunok. A család idővel Hont, Bars és Nyitra vármegyében egyaránt birtokos volt.

A maróthegyházi Maróthy család, ami szerintem nem azonos az egyházasmaróthi, rozsályi Maróthy családdal, avval vérségi kapcsolatban nem áll, noha néha ez a család is maróthegyházinak írta előnevét. Az 1655.04.26-án nemességet kapott Maróthy család feltehetőleg azért kötötte magát a Hont vármegyéből származó Maróthy családhoz, mert hatalmas vagyont örökölt a rozsályi Kun családtól, és így szükségük volt ősökre. Így beírták magukat egy másik család családfájára.

A Dunántúlon élő maróthegyházi Maróthy család XVI. század eleji, a mohácsi csatát megelőző időszakból való birtokai:

Kernye (Bátától DK-re) 1352-ben Hont vármegye.

Gyügy vagy Gyüd (Ipolságtól É-Ny-ra) 1509-ben Itt van halastavuk is. Hont vármegye. Vele határos falu Marót. (Maróthy György birtoka, Zmeskál család örökli.)

³⁴¹ Hajdú Mihály: Családnevek enciklopédiája; Leggyakoribb mai családnevek: Magyar Nyelv Kézikönyvei XVII., Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2010.

³⁴² Mándoki Kongur István: Kunok és magyarok, Molnár Kiadó, Budapest 2012, 220-226. oldal.

Marouth (Egyházasmarót, Apátmarót mellett, Ipolyságtól Ény-ra) 1269-től már birtokolták. Mivel a falu temploma az ő részükön állt, nevezik őket maróthegyházi Maróthy-nak is. Itt van halastavuk is 1509-ben. 1525-ben is a családé a település nagy része. Hont vármegye.

1509-ben Dersky Imrét és Mátyást János csereképpen megszerzett derzsenyei birtokrészébe iktatják, s baz iktatáson megjelent Egyházaserzsenyei Szudy Gergely is. Imre viszont Maróthy Jánosnak átengedi az alsógyügi halastavat, s Egyházasmaróton kap egy másik halastavat a hozzátartozó földekkel együtt.

1512-ben Maróthy János teljes egyházasmaróti birtokrészét veszi zálogba a Bossányi család.

Rákóc (Korponától DNY-ra) 1524-ben Hont vármegye

Unyatin (Korponától D-re) 1523-ban Hont vármegye

Varbók (Korponától D, DK-re) Hont vármegye

Zsemer 1524-ben Hont vármegye

Domanyik-ban zálogbirtokok van 1524-ben Hont vármegye

1524-ben Domaniki András Domanyikon zálogosít Maróthy Antalnak és Bernátnak.

Szemeréd 1430 curia Blassii Maróthy Hont vármegyében

Varsány 1524-ben Hont vármegyében

1516-ban a család Hont vármegyében pereskedett. Ekkor Dalmaday Sebestyén és Pál választott bíró, míg Dalmady Kelemen eljáró nádori emberként szerepelt.³⁴³

A család feltehetőleg a mohácsi csata után szerzett birtokokat Komárom vármegyében. Majd innét kerül át Nádasdy familiárisként Sopron és Vas vármegyébe. Itt birtokos lesz Rábahídvégen, Káldon, Zsédényben stb.

³⁴³ Bakács István: Hont vármegye Mohács előtt: Akadémiai Kiadó, Budapest 1971. (A Maróthy családra vonatkozóan ez a legfontosabb szakirodalom, de még ez is téved, mikor azt írja, hogy 1502-ben Maróthy Magdolna asszonyt Guti Ország László özvegyének említik. Magdolna a Guth-Keled nembéli Maróthy család tagja és ezért nem a Hont vármegyei Maróthy-k közül való.)
https://library.hungaricana.hu/hu/view/MolDigiLib_VSK_Hont_varmegye_Mohacs_elott/?pg=345&layout=s&query=Mar%C3%B3thy

Maróthy László káldi kúriája. A kúriát Káldy Gyula építtette 1770/1790-körül, az itteni birtok 1490/1430 kat. hold.³⁴⁴ Késő barokk stílusban épült, majd a 19. században átalakították, eklektikus megjelenést adva az épületnek.

A káldi gazdaság része 1898-ban Nagy-Sitke és Kanata-pusztá. 3000 hold. Intenzív gazdaság, lóhere- és luczerna-termeléssel és nagyarányú szarvasmarha-tenyésztéssel. Vadászat 3200 holdon, szarvas, őz és vaddisznóra. Eladási piacok: Sárvár, Kis-Czell. Átlagos földhasznóbér 16—20, nagyban 5—8 frt. Átlagos napszám: férfiak 40—100, nők 30—70 krig. Tulajdonosa ekkor Maróthy László.³⁴⁵

A Káld községben lévő 8 szobás kastélyt a Földigénylő Bizottság a községnek juttatta 1945-ben. A volt tulajdonosától, Maróthy Istvántól megváltott épületet kulturális és oktatási célra vették igénybe. 1946 nyarán még az orosz katonaság használta és közben teljesen tönkretették.³⁴⁶

³⁴⁴ [A felsőkáldi Káldy család története](https://sites.google.com/site/kaldycsalad/home/kald)Káld: :
<https://sites.google.com/site/kaldycsalad/home/kald>

³⁴⁵ Borovszky: Vas vármegye (Magyarország vármegyéi és városai, 1898)VASVÁRMEGYE MEZŐGAZDASÁGA ÉS ÁLLATTENYÉSZTÉSE: Gazdasági egylet

³⁴⁶ Vasi Szemle 52. évfolyam, 1998 / 2. szám, MAGYAR NYUGAT: Bajzik Zsolt: A Vas megyei kastélyok és műkincsek sorsa 1945 után, II. rész

A zsédényi Maróthy kúria 1890-ben épült, és az itteni birtok kb. 1117 kat. hold. A tanácsköztársaság idejében 9 helyiségből állt. Ekkor, igen rossz állapotban volt. A XX. század végén már 12 szobás kastélyszállóként működött az épület. Felújítását Maróthy Melinda segítségével végezték el, aki ott töltötte gyerekkorát. A zsédényi birtokhoz 684 kh. (kataszteri hold) erdő tartozott.³⁴⁷

A család birtokos a Vas vármegyei Meszlényben (Meszlen), Csomaházán, Ikerváron, Hegyfalun.

A Maróthy (egyházasmaróthi – maróthegyházi Maróthy) család levéltára 1935-től az Országos Levéltárban található. Ez körülbelül 30 középkori okleveleket is tartalmaz, de szerintem az anyagban több Maróthy család anyaga keveredik.³⁴⁸ Több mint 30 éve ezt az anyagot én magam is tanulmányoztam. Az anyag főleg az rozsályi és egyházasmaróti Maróthy családdal foglalkozik, és a dunántúli maróthegyházi Maróthy-kat nem említi.

Az maróthegyházi Maróthy család tagjainak azonosítását nagyban megnehezíti, hogy azokon a területeken is feltűnnek azonosíthatatlan Maróthy-ak, ahol a család élt. Így például Sopron vármegyében a Bánffyak jobbágysai között, noha az általam vizsgált család nem jobbágy és épp Sopron vármegyében birtokos, mint nemes család.

A családtagok leszármazásának megállapítását nagyban nehezítheti, hogy 1530-ban Bars vármegyében Istvánffy Miklós szerint: Mehemed átmenvén seregével Esztergom táján, azon vidéket, mely Ghymes, Léva és Szt. Benedek közt fekszik, kifosztotta, elhamvasztotta, Verebélyt, Csiffárt, „Aranyos”-Maróthot felgyújtotta, minden lakosaikat elhurcolván. Feltehetőleg ekkor vesztettek el a család iratai. 1573-ban a török ismét feldúlta a térséget.³⁴⁹ Bars és Nyitra közelsége miatt, a család esetleges komáromi és győri jelenléte indokolt lehet.

³⁴⁷ Szovják Jenő: Erdőgazdálkodás, erdőigazgatás Vas megyében 1945 előtt, az erdők államosítása I.: Vasi Szemle 1983 (37. évfolyam, 1983 / 2. szám: NAPJAINK – KÖZELMÚLTUNK:

³⁴⁸ Levéltári Közlemények, 14. (1936), SZEMLE, Kossányi Béla: Az Országos Levéltár 1935-ben / 355–360. o. Turul 1935 (A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Közlönye), Hivatalos Értesítő a M. Kir. Országos Levéltár gyarapodásairól. Cz. A.

³⁴⁹ Körössy József: A Felvidék eltótosodása: Nemzetiségi tanulmányok Pozsony, Nyitra, Bars, Hont, Nógrád, Abauj, Zemplén és Ung megyék területéről, Budapest, 1898, Grill Károly udvari könyvkereskedő

További nehézség a család evangélikus vallása, mivel ezen anyakönyvek sokkal ritkábban maradtak fent, mint a katolikus anyakönyvek a vallásüldözés és az ellenreformáció miatt. A vallást rendező türelmi rendelet ugyan is csak 1781-ben adta ki II. József.

Maróthy Tamás és **György** (1517, 1533, 1577 előtt+) 1533-ban elveszíti a Hont vármegyei Egyházas – Maróth falut, az ugyanazon megyében Dyznos községben bírt részjóságát, s bars megyei Perled (ma: Perlep) egész faluját, valamint kisbéládi részbirtokát. Mivelhogy a megnevezett két Maróthy és Doroszlay János «keresztyén hitükről megfedekezvén s ördögi ösztöntül üzetetvény, nemes Nagy Jánost és Szepesi Magyar Demetert gonoszul meggyilkolták.³⁵⁰ Birtokaikat a Bercsényi család kapta meg. A két Maróthy 1549-ben kap bűnbocsánatot, noha hatalmaskodásaiknak nem vetettek véget.

1546-ban Kistapolcsányi György, Maróthi György, Zsemberi Boldizsár és Doroszlói Farkas Bercsényi Lászlónak perlepi részbirtokára ütöttek és kúriájából minden ingóságát, nemes Hobordancz Márk apósával és Raach Györgyné Borbálával, Bercsényiné Cicelle asszony nővérével együtt, akiket a panaszos, mint szegénysorsú menekülteket, fentartott, kidobták és kiűzték, minden marháját elhajtották, gabonáját és egyéb eleségét a házból kidobatták s a részbirtokot elfoglalták, ezer forintnyi kárt okozván. Továbbá ugyanott elfoglalták Ölvedi Benedekné Márta asszonynak és Nagy Máté özvegyének kúriáit és részbirtokait is, 100 frt-nyi kárt okozván nekik. Várdai Pál érsekprimás, kir. helytartó ezért őket a garamszentbenedeki konvent útján maga elé idéztette.³⁵¹

A XVI. század közepén Bars vármegyében is birtokolt Perlepen 7 portát.³⁵²

Feltehetőleg ezen Maróthy Györgyre vonatkozik egy 1526-ban kelt oklevél³⁵³, valamint talán a ezen Maróthy György ingóságait írták össze 1528-ban.³⁵⁴ Az anyagot ismertető Thaly Kálmán szerint György Hont vármegyei és Egyházas – Maróthoz köthető a személye. Ez az irat viszont, Zemplén vármegyében került elő.

Item ego Georgius Marothy assignavi ad manus Domini Thome Fratrís mei res et bona mea post hoc denominanda, ea sub conditione, ut ipsa teneat in domo pacífice et quiete et quandocunque voluero, sine omni occasione omnis ad me concedet ; ittem hoc coram Nobilibus Andrea Syraky et Nicolao Zwdi necnon Georgio Thwri ac plebano Marothiensi.

Item, cristas pauonis quattuor.

» cristas darw duas. cristas haytottak, iiiij.

» zarkwlya iij cum tolthok cuprien.

» Sysak, cum tholtok cuprien. frena iij cum aureis boglariis, diuturna.

» zabolaki, unus ex illis aureo boglario.

» langenas quinque, duas maiores et tres minores. » Hungaro vocabulo palaczk thok. paplum praeparatum de thaphota, unum, duos frenos kethéfek.

» Zygelew 1, super eum existens gomb YII cuprien.

» picharium vnum argenteum.

» gladium vnum, prevalet triginta fior.

» thwrbam vnam.

³⁵⁰ Turul 1890 (A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Közlönye)I. Értekezések és önálló cikkek. Thaly Kálmán: Családtörténeti és genealógiai kalászatok. 149. oldal

³⁵¹ Sipos III. Béla: A nyárádgálfalvi Fekete, alsójárjai Pápay, Szénási és a rokon családok története.: <https://markosfalvi-sipos-csaladfa.freewb.hu/fekete-jakab-papay-szenasy-csaladfa/>

³⁵² **Maksay Ferenc:** Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén I. kötet (Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 16. Budapest, 1990)

³⁵³ DIPLOMATIKAI LEVÉLTÁR (Q szekció) Családi levéltárak (állagatlan fondokból) Maróthy család (Q 246)

³⁵⁴ Magyar Történelmi Tár – 3. sorozat 18. kötet – 1895.A gróf Klobusiczkyak zétényi levéltára. Közli: Thaly Kálmán, 6. oldal

» calcarem vnum cuprien., aurosum, seil. vnum.
 » Lobogoth, vnum.
 Itteni, Bonchok nigrum vnum. » tunicam vnam magnam. coloris sekfűszin. tunicam
 certam magnam, coloris zyrke pwrpian. purpurum vnum. zewd sub purpuro existens. gerezna
 pegyweth hath. Tapéta iij. » Boves decem. » thwlok 1.
 » scultellas plumbeas quinque. » discos X, diuturna.
 » Quodcunque currus hic existit, pars ad porcionem meam. pars ad aliam.
 Ittem, ferrum singwas X.
 » catenam vnam. magnam. » Terebrum iijj.
 » cantera plumbea quinque, vncum maioribus. » Balista três. » catenam certam. » comp es ij. »
 ewst 1. » catenas maiores. » Lignes tres.
 » lignonem thwethw ac alia plura ferrea instrumenta
 » pelvim. duas cupreas. Ittem. has praedictas res
 promisit mihi tenere pacifice et eas omnino ad manus meas praesentare cum voluero. Anno
 1528.
 (p. H.) (Eredeti, féllíven, alól piros pecséttel, melyről a címér lekopott. Igen apró, elfajolt, rossz
 írás.)

A tanúk neve igen érdekes. Sziráky András, Zudi „Kozár” Miklós, Thúri György. A Thúri család utóbb a dunántúli várharok kiemelkedő családja lett, míg Zudi „Kozár” Miklós Visegrád várnagya 1532-ben.

1582-ben a néhai Maróthy György Bars megyei Perlep, Egyházas-Maróth helységekről és Közép-Sember és Disznós részbirtokait örökli Bárbála (Borbála) lánya és annak férje.³⁵⁵

1558-ban Felső-Kubin főbjeinek, névszerint pedig Kubiny Kristófnak, Zmeskal Venczeszló és neje Maróthy Borbála ellen a nyolczados törvényszék előtt folyt pörük...³⁵⁶

Szerintem a Zólyom vármegyében 1557-ben élő Maróthy György, nem azonos az általam tárgyalt Maróthy családban ugyan ekkor élt Györggyel, noha Hont és Zólyom vármegyék egymással határosak. A forrás Zólyomban az említett Maróthy Györgyöt dicatornak, avagy adórovónak jelöli. Az adórovókat (dicator) a XVI. század közepétől kezdve rendszerezítették eredetileg kincstári tisztviselőkként. Működésük a porták (jobbágytelkek) összeírására, továbbá az évi adók kirovására és beszédésére terjedt ki.³⁵⁷

Körössy könyvében Hontban kihaltnak tekinti a Maróthy családot.³⁵⁸ Ez viszont nem zárja ki azt, hogy a család másik vármegyében ne élt volna tovább. És itt a használt előnév, a maróthegyházi igen fontos, mert pont ez köti össze a honti és a vasi családot.

Maróthy I. Mihály

³⁵⁵ Nagy Iván: Magyarország családai. Czimerekkel és nemzékrendi táblákkal. 12. kötet (1865) Zmeskal család. (Domanoveczi és Lestinei)

³⁵⁶ Nagy Iván: Magyarország családai. Czimerekkel és nemzékrendi táblákkal, 7. kötet, Mesko család. (Felső-kubini, nemes, a széplaki enyiczkei, báró.)

³⁵⁷ Föglein Antal, XVI. sz. közigazgatás-történeti adatok Zólyom megyéből. Századok, 1923-1924, LVII-LVIII. szám, Budapest 1924

³⁵⁸ Körössy József: A Felvidék eltótosodása: Nemzetiségi tanulmányok Pozsony, Nyitra, Bars, Hont, Nógrád, Abauj, Zemplén és Ung megyék területéről, Budapest, 1898, Grill Károly udvari könyvkereskedő

Gömör vármegyében volt birtokos egy Mihály, akit 1576-ban már néhai. 1580-ban és 1588-ban ismét néhainak írták. Az ő birtoka Runya falu volt.³⁵⁹ Feleségét runyai Soldos Annának hívták. Ő korábban Szilassy György (1562 után halhatott meg) férje volt. Ha I. Mihálytól származik esetleg tovább a Maróthy család, akkor nem Soldos Annától, hanem egy korábbi feleségétől képzelhető ez el.³⁶⁰ Talán ez a Mihály, aki Korlátközi család Korlátközi várának (Nyitra vm.) várnagya 1554-ben.³⁶¹ Igaz, lehet, hogy a nyitrai Aranyos-Maróthiak egyik tagjáról van szó, és akkor a várkapitány más család tagja.

A szakirodalom eddig az egymást követő Mihályokat nem különítette el.

Maróthy II. Mihály (1542), akinek felesége a hont vármegyei disznói Horváthy Borbála (1570, 1598) Szerintem tőle a III. János (1689, 1694)-ban kihalt ág származik, bár az egyházasmaróthi Maróthy családot innét származtatják tovább, szerintem tévesen. Talán ő az a Maróthy Mihály, aki 1544-ben Bihar vármegyében birtokos, Maróthy György nevű rokonával együtt.³⁶²

Maróthy III. Mihály, aki 1587 előtt hunyt el.

Talán rá vonatkozik az alábbi okirat: Kelt. 1549. május 12., Vízkelet Maróti Mihály Vízközben tisztartó ispán – Nagyszombat város bírájának. Az irat külsején későbbi kéztől: 1549, Maróthy Mihály. Gyűrűspecstét nyomával. Tartalma: Maróti Mihály és katonái, amikor a nagyszombati káptalannál intézték ügyeiket, István házában szálltak meg. István egy szablyát tarsollyal és egyéb apróságokkal együtt három forint értékben nem adott oda távozásukkor, állítólag azért, mert a katonák is elvittek tőle egy takarót. Maróti Mihály az ügy rendezésében kéri a bíró segítségét. Maróthy myhal | Az vyzközben tizt tarto ispan³⁶³- Szigetköz és a Csallóköz összefoglaló neve.

Talán ő, vagy II. Mihály az, aki szerepel egy Nyitra vármegyei birtokperben 1569.04.13-án, mint esküdt. Ebben a perben Rudnay György, divék-ujfalusi Zsámbokréthy II. Boldizsár gyermekei ellen folytat pert Kis-Bossány miatt.³⁶⁴ Ha ő, akkor 1578-ban is őt említhetik Nyitra vármegyében.³⁶⁵

III. Maróthy Mihály örökösei és Bánffy Gáspár között per volt 1588-ban.

A perben Nádasdy Ferenc közvetítőként lépett fel. Nem tudni kik Mihály örökösei.³⁶⁶

1587. júl. A m. kir. kamara Pálffyhoz. A m. kamara felvilágosítást kér Pálffytól néhai Maróthy Mihály jószágairól, melyeket Olaz Gergely komáromi vajda a királytól kért.

³⁵⁹ Borovszky Samu: Gömör-Kishont vármegye (Magyarország vármegyéi és városai, 1903, GÖMÖR-KISHONT VÁRMEGYE NEMES CSALÁDAIA XVII. század

³⁶⁰ Tóth Péter: Gömör vármegye közgyűlési és törvényszéki jegyzőkönyvei II. 1580–1587. Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltári Füzetek, 52. 1–317. p. Miskolc, 2011. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltári Füzetek 52.

³⁶¹ Neumann Tibor: A Korlátköviék (Egy előkelő család története és politikai szereplése a XV–XVI. században) Doktori (PhD) értekezés, Piliscsaba, 2006.

³⁶² Makay Dezső: A Csanád nemzetség Waffa és Bogyoszló vonala. (Második közlemény, egy tábla melléklettel.), Turul, 1896/2.

³⁶³ BAKONYI ZSUZSANNA: Magyar nyelvű írásbeliség a 16. századi Nagyszombatban Témavezető: Prof. Dr. Bessenyei József, DSc, A doktori iskola vezetője, Prof. Dr. Romsics Ignác, az MTA rendes tagja: Eszterházy Károly Egyetem, Történelemtudományi Doktori Iskola, Eger, 2017

³⁶⁴ Rudnay Béla: A Zsámbokréthyak (Budapest, 1908.), IV. A divék-ujfalusi Zsámbokréthyak

³⁶⁵ Alteste Kongregationsrecord von Komitats Nitra in zwischen Jahren 1572 – 1609: <http://www.ondrejkovics-sandor.com/?lg=11&s=30&art=126&comp=>

³⁶⁶ Jedlicska Pál: Adatok erdődí báró Pálffy Miklós a győri hősnek életrajza és korához 1552-1600 (Eger, 1897))

1588. máj. 26. Ernő főherceg ír Pálffyhoz. Pálffy mint békebíró. Pálffy M., Nádasdy Ferenc s Illésházy Istvánnal megbízást kapott Ernő fhtól, hogy a Bánffy János részéről Bánffy Gáspár s Maróthy Mihály (örökösei) között fenforgó peres ügyben közvetítőleg járjon el, s intse meg — Ernő kívánságához képest — **Bánffy Jánost** a barátságos egyezség létrehozására.

1588.04.05-én Ernő főherceg ír Pálffyhoz a komáromi vár uradalma érdekében. Ernő egy kellemetlen megbízással kereste fel Pálffyt, meghagyván neki, hogy néhai Maróthy Mihálynak birtokait, melyek egykor Komárom várához tartoztak, ismét a vár uradalmához csatolja, daczára annak, hogy e birtokokat a kir. helytartó Görög Jánosnak adományozta volt.

Hasonlóképp intézkedjék Felaranyas pusztával is, mely régente szintén e vár uradalmának egy részét képezte. Ha e pusztához Maróthy özvegyének a magyar törvények értelmében valamely czimen birtokjoga lenne, ennek megváltása végett egyezkedjék az özvegygel.³⁶⁷

Szerintem III. Mihálynak nem volt gyermeke, vagy ha volt, akkor az lány lehetett. Ezért nem ír az oklevél gyermekekről, hanem örökösökről, és ezért van kiemelve özvegyének birtokügye. Ha lenne fia, akkor az szerepelne feltételezésem szerint az oklevélben és nem az özvegy.

III. Mihályról csak feltételezhető, hogy Nádasdy familiáris, mivel perében békítőleg lép fel Nádasdy Ferenc.

Maróthy II. Pál Nyitra vármegyei nemes, aki az 1580-as években hunyt el. Mivel gyermektelen volt, birtokait testvére Maróthy Bálint örökölte.³⁶⁸ Szerintem ez a Pál nem egyezik azon Pállal és Lőrincz deák nevű testvérével, aki ellen 1562.05.04-én Zerdahelyi Péter nyitrai olvasókanonok panaszt tett, mert a borért a megállapodott összegnél kevesebbet fizetett.³⁶⁹

Maróthy III. Pál, Nádasdy Tamás nádor sárvári katonája

Pál, már 1555-ben szerepelt Nádasdy Tamás familiárisai között.³⁷⁰ Szerintem 1525/30 körül szülehetett, mégpedig a birtokait vesztett Tamás unokájaként. Ha György (1517, 1533, 1577 előtt+) ágából eredne, akkor feltehetőleg Borbálát nem fiúsították volna.

Mint a nádor sárvári lovas katonája 1556-ban ott lehetett a Szigetvár török ostromának felmentésére indult seregben. A sereg Nádasdy Tamás vezetésével Babócsa várát vette ostrom alá, mire Hadim Ali budai pasa felhagyott Szigetvár ostromával. Nádasdy Tamás és Zrínyi IV. Miklós vezette magyar haderő, Ali budai pasa seregét Babócsa közelében legyőzték. Ezért a törökök, az időközben megerősített Szigetvár ostromával végleg felhagytak.

1556 októberétől – decemberéig Nádasdy Kristóf (Tamás testvére) Rábaközi hadában volt ott. Októberben a hadat 38 familiáris alkotta, de decemberre már csak 8 familiáris maradt Nádasdy Kristóf mellett. A nyolc között volt Ányos Boldizsár, Cziráki János, Szemcsey László, Zichy Bálint és Pál, Récesy István, Giczy Farkas és Maróthy Pál. A familiárisok 5-8 lovast hoztak még magukkal.³⁷¹

Maróthy Pál életében ezt követően békésebb évek következhetnek, mert 1556-1562 között a törökök és a Habsburgok országai között béke volt.³⁷² Pál, 1558-ban Pápa várában is szolgált,

³⁶⁷ Jedlicska Pál: Adatok erdődi báró Pálffy Miklós a győri hősnék életrajza és korához 1552-1600 (Eger, 1897)

³⁶⁸ Komáromy András dr. Marótegyházi Maróthy család (cízimerrel), Nagy Iván családtörténeti értesítő 3. (1901)

³⁶⁹ Vagner József kanonok, Adalékok a Nyitrai székes-káptalan történetéhez, Nyitra, 1896

³⁷⁰ Századok – 2010. TANULMÁNYOK: Dominkovits Péter - Pálffy Géza: Küzdelem az országos és regionális hatalomért. A Nádasdy család, a magyar arisztokrácia és a Nyugat-Dunántúl nemesi társadalma a 16-17. században (2. rész)

³⁷¹ Dominkovits Péter: Familiárisi szolgálat – vármegyei hivatalviselés: Egy 17. századi Sopron vármegyei alispán, gálosházi Récesy (Réchey) Bálint

³⁷² Nádasdy Tamás: [https://hu.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1dasdy_Tam%C3%A1s_\(n%C3%A1dor\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1dasdy_Tam%C3%A1s_(n%C3%A1dor))

mint Nádasdy szervitora (famiárisa).³⁷³ A Dominkovits Péter - Pálffy Géza tanulmány Pált a jeles Maróthy katonacsalád tagjai közé sorolja. Mivel a felsorolt szervitorok nemesi családok tagjai, így adódik, hogy Maróthy Pál is bizonyosan nemes, így joggal tekinthető a maróthyegyházi Maróthy család tagjának. Talán vele, mint Nádasdy famiárisal tűnik fel először a család Sopron vármegyében.³⁷⁴

Maróthy IV. Mihály pápai várkapitány

Elképzelhető, hogy apja az a Maróthy Mihály volt, akit 1587 júliusában már néhaiként emlegetnek.³⁷⁵ De mivel III. Mihály nem volt Nádasdy famiáris, szerintem nem ő az apa. Az apa inkább lehet Pál, aki Nádasdy Tamás nádor lovaskatonája. Nagy Iván szerint a pápai várkapitány jelenik meg először Vas vármegyében birtokosként. Birtokát, Meszlényt pedig később is a család birtokolta.

Maróthy IV. Mihály születésére csak következtetni tudunk például Wathay Ferenc önéletrajzából. Wathay 1568-ban született, de mint írja, Maróthy Mihály intésére házasodik meg. Máshol urannak titulálja. Ezekből arra következtethetünk, hogy Maróthy, Wathaynál idősebb lehetett.³⁷⁶ Így viszont lehetett Maróthy alsólindvai Bánffy Magdolna kortársa, aki 1557-ben született. Wathay 1584-ben már katonaként szolgált 16 évesen, akkor Maróthy is lehetett már katona az 1570-es években.

Ha elfogadom, hogy IV. Miklós, Pál fia, akkor feltételezhető, hogy Nádasdy Ferencnek a „Fekete bég”-nek (Vas és Sopron vármegyék főispánja) a harcaiban is részt vett, mielőtt várkapitány lett. Így ott lehetett 1577-ben a Szigetvár körüli portyán, 1578-ban pedig a simontornyai lesvetésen. Ez után Nádasdy csapata ismét Szigetvár körül portyázott. Maróthy 1579-ben ott lehetett a bajcsai csatában. Maróthy a bajcsai palánkvárban minden valószínűség szerint járhatott, mivel a vár ásatása közben előkerült egy nagyméretű pecsétygyűrű, ami három rózsát ábrázol. Ez pedig a Maróthy család címerére nagyon hasonlít.

89. PECSÉTYGYÜRŰ
Ezüst. Nagyméretű, ovális alakú fején pecsét negatívja látható. A reneszánsz jellegű címerpajzsban egy jobbra nyúló princélos kar három virágból álló csokorral tart, a címerpajzs felett balra fogó hold, jobbra nyolcszögű csillag van.
Átm.: 2,1 cm. Fej sz.: 1,4 cm.
Lk.: 333. objektum melletti katalógusszám: 2000.7.16.
Képfelirat: 2000.7.16.
(F. G.)

377

³⁷³ Századok – 2010. TANULMÁNYOK: Dominkovits Péter - Pálffy Géza: Küzdelem az országos és regionális hatalomért. A Nádasdy család, a magyar arisztokrácia és a Nyugat-Dunántúl nemesi társadalma a 16-17. században (2. rész)

³⁷⁴ Uradalomigazgatás és zálogbirtokok egy szempont a patrónus kliens viszony működéséhez a 17. századi Sopron vármegyei Nádasdy-birtokok példáján <https://adoc.pub/uradalomigazgat-es-zalogbirtokok-egy-szempont-a-patronus-k.html>

³⁷⁵ Jedlicska Pál: Adatok erdődi báró Pálffy Miklós a győri hősnék életrajza és korához 1552-1600 (Eger, 1897)

³⁷⁶ Wathay Ferenc, Prosaművei, Régiségbúvár, Kiadta Ponori Thewrewk József, Első kötet, Második füzet, Pozsony 1838.

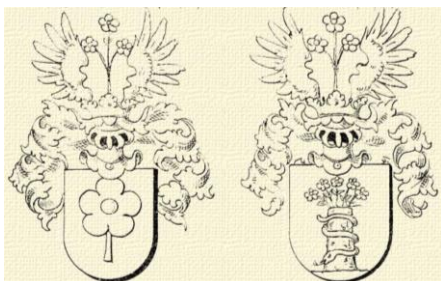
³⁷⁷ BAJCSA-VAR: Egy stájer erődítmény Magyarországon a 16. század második felében: Kiállítás a zalaegerszegi Göcseji Múzeumban

2002. május 31. - 2002. október 31., Kiállítás a budapesti Hadtörténeti Múzeumban 2002. november 21. - 2004. január 31.

Zalaegerszeg 2002

Guth-Keled nembéli Maróti

egyházasmaróti Maróthy maróthegyházi Maróthy

dóbófalvi Maróthy³⁷⁸

A sisakdísz és a rózsza motívum alapján, a három Maróthy család rokonnak tűnik, de mint látjuk, az „egyházasmaróti ág” leszármazása is igen bizonytalan, ugyan így az erdélyi gyökerű „dóbófalvi ágé” is levezethetetlen.

Ez után Nádasdyt elkísérhette a berzencei török palánkvár alatti levetésre és hadicselre is. Berzencét közel 350 török katona védte 1569-ben. Maróthy IV. Mihály, Nádasdy, Zrínyi György és Batthyány Boldizsár csapatával ott küzdhetett a varsadi csatamezőn. A csatában elesett 250 török, 430 fogságba esett és a magyarok zsákmányoltak 20 zászlót. Ez után Nádasdy Esztergom környékén portyázott. A három magyar főúr hada 1583-ban Koppány környékén portyázott. Nádasdy huszárjai élén 1584-ben Károlyvásárnál győzte le a törököket. Nádasdy Ferenc 1700 fős hada 1586-ban Törökkoppánynál szétvert egy török sereget. 1587-ben Nádasdy lovasai Szigetvár körül portyáztak. Ez után viszont Nádasdy hata vértessaljánál vereséget szenvedett. 1587 augusztusában Nádasdy Ferenc és Zrínyi György hada, Karlócánál legyőzte a szigetvári, pécsi, mohácsi és koppányi bégek egyesült hadát. Nagyon sok török fulladt a közeli mocsárba, míg 1300-an fogságba estek. A magyarok vesztesége mindössze 11 fő volt.

Nádasdy Ferenc részese volt az 1593-as sziszeki győzelemnek, majd a székesfehérvári és a pákozdi diadalnak. 1594-ben elfoglalta Nádasdy hada Segesdet, Berzencét (lehet, hogy Maróthy IV. Mihály ekkor veszítette el a gyűrűjét), Szőnyt, majd saját, valamint a Vas, Sopron és a Zala vármegyei csapatokkal és a királytól kapott 300 lovassal és 300 gyalogossal részt vett Esztergom ostromában, ahol Balassi Bálint is elesett.

1595-ben újra részt vett az Esztergomot ostromló német–osztrák–olasz–magyar koalíció kötelékében, ezután Pálffy Miklóssal Párkányhoz vonult, és a Dunán hidat verve azt bevették.

³⁷⁸ Siebmacher: Wappenbuch

Amikor üzenetet kaptak, hogy a budai beglerbég felmentő sereget állított össze a csatából elmenekült török erőkkel Óbuda és Vörösvár mellett, Mátyás főherceg, az ostromlók parancsnoka parancsot adott Pálffy-nak és Nádasdynak ezen erők szétkergetésére. Ebben döntő szerepe volt a „Fekete bég” vezette 1000 lovasnak.

Esztergom elfoglalása után Visegrád bevételét következett. 1597-ben Nádasdy foglalta vissza Tatát a töröktől. Ezután Pápa környékén ütött rajta a törökök. Szeptemberben már Győr alatt hadakozott, majd huszáraival a nógrádverőcei ütközetben tüntette ki magát.

Maróthy IV. Mihály 1597-ig szolgált Sárváron, mi több 1596-tól Nádasdy Ferenc lovaskapitánya. Maróthy IV. Mihály 1597-től már Pápán szolgált, így a „Fekete bég” további harcaiban szerintem már nem vett részt.³⁷⁹

1586. nov. 22. A magyar tanácsosok kéri, hogy büntessék meg Maróthy-t vagy azonos nevű rokonát [?], mert nem teljesíti a continuus milesek (katonáskodásra kötelezett falusiak) kiállítását. Szerintem ez a forrás Maróthy IV. Mihályra vonatkozik.

Nagy Iván, Maróthy Mihály feleségének írja alsólindvai Bánffy Magdolna (1557 – 1583)-át. Ezt a házasságot Czakó Károly is átvette munkájában.³⁸⁰

A kapui várhoz tartozó Göbös falu és vele természetesen a major is hamar gazdát cserél. A Nádasdyak **1590-ben a Kávássy Margitot, Viczay György özvegyét feleségül (esk. 1588) vevő Maróthy Mihálynak** (sárvári kapitány) adják zálogba 800 (máshol 1000) forintért. Göböst az 1595. évi adókövető bizottság valóságos értéke fölé becsülte, hiszen míg Vitnyéd taksája mindössze 5, Iváné 6, Göbösé mint Szentmiklósé 16 forint volt. 1599-ben Maróthy Mihálynak még mindig 12 adófizető háza van Göbösön és ebből csak 2 üres. A helyzet azonban napról napra romlik. Egy év múlva a 6 adófizető ház mellett 6 ház üres, lakatlan. A viszonyok leromlásában több körülmény közrejátszott, de legfőképp az a változás, mely a földesúr személyében bekövetkezett. Maróthy Mihály a pápai vár kapitányává emelkedett. Már pusztán ezért sem tudott annyit foglalkozni birtokaival, mint korábban, de ez a tragédiák sorozatának csak kezdete. Ismeretes, hogy Maróthy Mihályt előbb, 1600-ban a vallonok árulása juttatja török kézre, de innen Nádasdy és Schwarzenberg kiszabadítják. Már-már úgy tűnt, végleg sikerül a töröktől megszabadulni, de amikor hazafelé tartott, Sárvárnál a törökök utoléri és megölik. Kávássy Margit Sárvárról küldözgeti a meghívókat férje temetésére. A XVII. század elején Kávássy Margitnak Viczay Györgytől született fiáé, Viczay Tamásé Göbös, majd **1608-ban Maróthy Zsuzsa férjéé, Hagymássy Miklósé.**³⁸¹

Viczay Tamás, Lócsi tulajdonának vezetését pedig Maróthyra bízta, aki nemcsak a gazdálkodással, hanem a helység fejlesztésével (építkezések, házak és malom) is törődött.³⁸² Maróthy bírta ekkor a Viczay család lócsi kastélyát és ez után használta a lócsi előnevet. Lózsón 1588-ban a jobbágyportákon kívül két nemesi kúriát egy várkastélyt és négy zsellérral rendelkező evangélikus lelkésziséget írtak össze benne. 1598-ban Viczay Istvánné 50, Maróthy Mihály 45 jobbágyház tulajdonosa volt. A történetírók szerint **Lózs** a XVI. század végére a megye egyik legnagyobb településévé nőtte ki magát. Ekkorra érte el tekintélye is a csúcspontot.

³⁷⁹ Nádasdy Ferenc: [https://hu.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1dasdy_Ferenc_\(hadvez%C3%A9r\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1dasdy_Ferenc_(hadvez%C3%A9r))

³⁸⁰ Magyar Családtörténeti Szemle 1940. 4. szám, Czakó Károly: Az alsólindvai Bánffy család. Az alsólindvai Bánffy család. Közli : Czakó Károly. III. rész. Az alsólindvai ág.

³⁸¹ AGRÁRTÖRTÉNETI SZEMLE 39. évfolyam (1997)1997 / 3-4. sz. KÖZLEMÉNYEKATONA IMRE: A gazdálkodás formái a kapuvári uradalom néhány falujában a XVI-XVII. században 536-537. oldal

³⁸² Honismeret, 1986 (14. évfolyam) TERMÉS: Dr. Mikó Sándor: Egy Sopron környéki község, Nagylózs

1595-ben megyegyűlést is tartottak itt. Ezért is írta Maróthy Mihály 1598-ban a csepregi senior lelkésznek: „városunkat sok fő - fő emberek is járják”.

1598-ban Maróthy Mihály engedélyt kért Reczés János csepregi evangélikus esperestől, hogy prédikátor hiányában az „oskola mester olvashassa a gyülekezetben vasárnap az Postillát” (evangéliumi magyarázat)³⁸³

A Viczay családtól került hozzá Ebergöc, Göbös, Horpács, Iván, Lózs és Széplak.³⁸⁴

A 16. század elején újra együtt vannak a Viczay birtok Viczay György gyermekeinek (Tamás, Sándor és Ilona férj. Hagymásy Kristófné) kezén, tehát ezen birtokokat Maróthy Mihály a Maróthy családban nem örökíti tovább. Ez is azt mutatja, hogy Mihálynak két felesége lehetett, mivel például Meszlén továbbra is Maróthy kézen marad.³⁸⁵

1589. február 20-án a Haditanács megparancsolja Zrínyinek, hogy Bánffy Miklós és Maróthy Mihály ügyét „durchs Kriegs recht” (hadiállapot szerint) tárgyalassa.³⁸⁶

1589 valószínűleg Kanizsán szolgál (1589.02.20. Zrínyi György kanizsai főkapitánynak elrendelik, hogy hadiszékén rendezze **Bánffy Miklós** és Maróthy Mihály vitás ügyét.³⁸⁷

1590 körül Tholdj István pedig **Maróthy Mihály**, Nádasdy Ferenc **fogarasi várkapitány** lovagjának írt levelében kijelenti : » . . . az én ismeretlen asszonyomnak atyámfiaának egy néhány régi pénzt küldtem, az minemű pénzzel az régi pogány fejedelmek éltek Erdélyben. Fogaras vára 1527-től fele részben Nádasdy Tamás birtoka, de arról 1532-ben Maylád (Majláth István) javára lemond³⁸⁸ Maróthy ekkor a loósi (lózsi) előnevet használta második felesége birtoka után.

³⁸³ Soproni Szemle, 1989 (43. évfolyam, 1-4. szám)1989 / 3. szám KISEBB KÖZLEMÉNYEK: Ruhmann Jenő: A Frankenburg úti aluljáró környékének története

Honismeret, 1986 (14. évfolyam) TERMÉS: Dr. Mikó Sándor: Egy Sopron környéki község, Nagylózs

³⁸⁴ Századok – 2010: TANULMÁNYOK: Dominkovits Péter - Pálffy Géza: Küzdelem az országos és regionális hatalomért. A Nádasdy család, a magyar arisztokrácia és a Nyugat-Dunántúli nemesi társadalma a 16-17. században (2. rész)) 1005-1006. oldal

Dominkovits Péter: Sopron vármegye XVI. század végi birtokos társadalma, Soproni Szemle, 1999. LIII. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

³⁸⁵ Soós Imre: Adatok a sopronmegyei középbirtokok 16. századi történetéhez: Soproni Szemle, 1937., 1 évfolyam, 3. szám.

³⁸⁶ PÁLFFY GÉZA: KATONAI IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁS A KIRÁLYI MAGYARORSZÁGON A XVI XVII. SZÁZADBAN

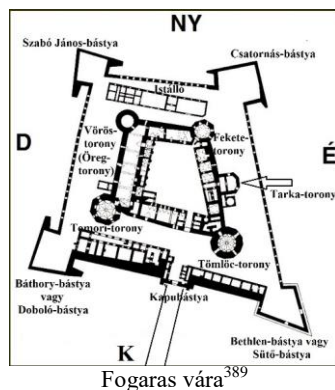
³⁸⁷ VESZPRÉM MEGYEI ÉLETRAJZI LEXIKON

³⁸⁸ Horváth Henrik: Gótikus bronzmoszár a Halászbástyai Kőemléktárban, BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS VÁROSTÖRTÉNETI MONOGRAFIAI 10. TANULMÁNYOK BUDAPEST MÚLTJÁBÓL, Budapest, 1938.

Fogaras vára

Fogarason lehetett 1589-1593/93 között. Ezt azt mutatja, hogy Nádasdy kifejezett bizalmasa és belső embere volt. Feltehetőleg járt ekkor Báthory Zsigmond (1586-1598) erdélyi fejedelem udvarában is.

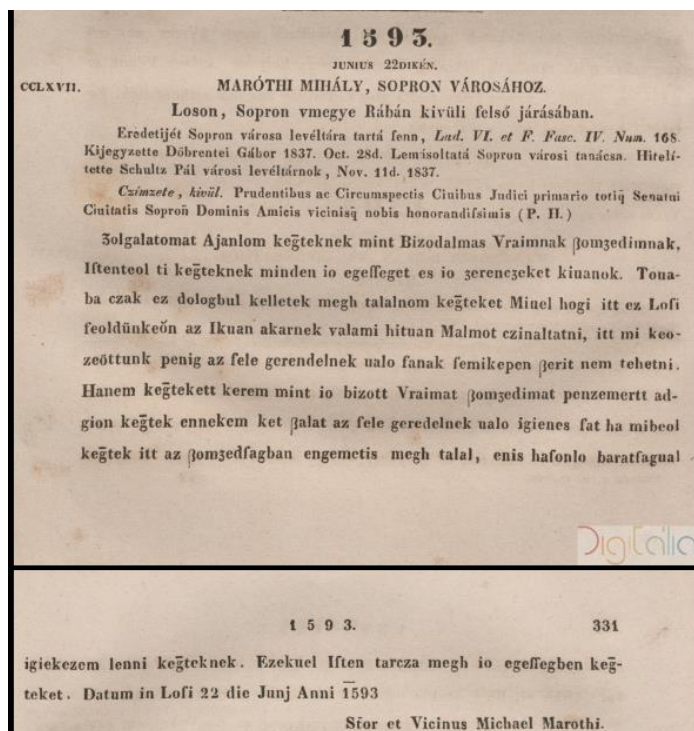
Fogaras vára³⁸⁹

Fogaras vára 1588-1594 között Báthory Boldizsáré volt. Nádasdy Ferenc (1555-1604) „Fekete bég” felesége Báthory Erzsébet. Maróthy 1590-es Fogarasi jelenléte így már érthető, mivel a Nádasdy család ekkor visszaszerezte Fogaras egy részét, mivel továbbra is használták a nádasi és fogarasföldi előnevet.

1593-1594 Nádasdy Ferenc dunántúli kerületi főkapitány 150 lovasának kapitánya (1593.10.15. Felfogadás. 1593.12.23. Mustra Szombathelyen, 1594.07.01-én szintén mustra lehetett.³⁹⁰

³⁸⁹ Egri Gábor: Fogaras várának története a XVI. század végétől napjainkig? Erdély egyik legbiztonságosabbnak tartott síkföldi vára: https://studhist.blog.hu/2019/02/28/fogaras_varanak_tortenete_a_xvi_szazad_vegetol_napjainkig

³⁹⁰ Pálffy Géza: A veszprémi végvár fő- és vicekapitányainak életrajzi adattára (16-17. század). In: Veszprém a török korban. Szerk. Tóth G. Péter. (Veszprémi Múzeumi Konferenciák 9.) Veszprém 1998. 117, 152. Veszprém a török korban (Veszprémi Múzeumi Konferenciák 9. 1998) Adattár (Pálffy Géza) III. A veszprémi végvár vicekapitányainak „Életrajzi lexikona” (16–17. század)

1593. februári hópénzfizetési posztóosztásról felvett jegyzék Sennyey Sándor, Bezerédy Gergely, **Maróthy Mihály**, Sittkey György, Zichy György, Bük Balázs, Magyarosy János, Tulok Tamás és Gergely, Hetyey Miklós, Szöllősy János, Nádasy László, Hoszutóthy János, Polányi Mátyás neveit tünteti fel. Az 1593. november/1594. februári negyedéves hópénzfizetési lajstrom 67 forvitort vett számba, közülük az alábbi két tucat a nyugat-dunántúli vármegyék (Sopron, Vas, Zala, Győr) portális adóösszeírásaiból egyértelműen megfogható birtokostársadalmának is tagja: Agha Mátyás, Bakács Sándor, Barocz Bálint, Csányi István, Csics Gotthárd, Darabos János, Gadóczy Imre, Hetyey Miklós, Joó Gergely, Kerecsényi Bálint, Köcski Tamás, Kardács Gáspár, Maróthy [Mihály], Lippay Lőrinc, Niczky Benedek, Poky Boldizsár, Sittkey György, Stansith Ferenc, Szelestey Ádám és István, Tulok Gergely és Benedek, Zeke János, de e jegyzékben szerepel annak a Bicsérdi Benedeknek is a neve, akit 1607 tavaszán sárvári főporkolábként Nádasy II. Ferenc özvegye, Báthory Erzsébet a háborúság idején hű és jámbor szolgáljaként méltatott.³⁹²

1596-ban a taxalista összeírások finomabb elemzése megkívánja az összeírt személyek név szerinti vizsgálatát, ugyanis többen (pl. Chernel Pál özvegye, Maróthy Mihály, Meszlényi Benedek etc.) mindkét összeírásban is szerepelnek, ugyanis egyaránt rendelkeznek

³⁹¹ Döbrentei Gábor: Régi magyar nyelvemlékek (5/2. kötet), A Magyar Királyi Egyetem' Nyomatása, Buda, 1840.

³⁹² Turul 2008 (A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság Közlönye) 2. füzet 1. Értekezések, önálló cikkek Dominkovics Péter: Főúri udvar - uradalom - vármegye - katolikus egyház. Adatok és szempontok a 17. századi nyugat-dunántúli megyei nemesség mozgásterének kutatásához

jobbágyportával és nemesi községekben kuriális telekkel. A fenti problémát tovább árnyalja a több, de név szerint meg nem nevezett nemes által birtokolt települések helyzete.³⁹³

1595-1597 sárvári kapitány (1595.05.21.-én)

Itt említtem meg a Batthyány birtokok esete alapján a főúri familiáris és várnagy jövedelmét és szerepét.

Familiáris bére: 1 lovas tartására évi 16 Ft. a Batthyány uradalomban az éves bér a familiáris részére 1580-ban. Ehhez jött a posztó és csizma kiadása. A kapitány vagy a komornyik, vörös skarlátba öltözhettek. Az éves posztó ára nagyból egy lóhelynyi pénz (16 Ft.). A kiemeltek familiáris kap még: bort, gabonát, szénát, kőszót, disznókat, tyúkokat és szőrméket. A familiárisok szolgáinak fizetése néha posztót vagy lábbelit, ha pedig kvártélyban voltak, akkor hetipénzt tartalmazott. Ehhez jön a prebenda (napi ételmezés az udvarnál familiáris és szolgálói részére) rangtól és életkortól függően 0,25-2 pint borból, 1-2 cipóból és hetente 5-15 font húsból állott. A fizetés mellett Batthyány Ádám sokszor házat vagy földet is juttatott familiárisainak, általában zálogban vagy több generációig tartó adományként. Ez akár több falu is lehetett. Batthyány Ádám alkalmanként, elsősorban újévkor lovakkal, fegyverekkel, lószerszámokkal posztókkal, bőrökkel, ruhákkal is megajándékozta familiárisait.

A familiárisi kapcsolat legkomolyabb hasznát azonban sokszor nem is az eddig felsorolt anyagi juttatások, hanem a dominusz által kínált támogatás, kapcsolatrendszer és karrierlehetőségek jelentették.

A körmendi vár kapitánya Batthyány hadainak főkapitánya a főúr után. Ő az úr első számú tanácsadója és helyettese politikai és katonai tisztségeiben. Jogi és gazdasági tanácsadó is egyben.³⁹⁴

Ugyan akkor nem lehetett lényegtelen Nádasdy mint országos főúr személyes patrónusi szerepe sem, ami megnyilvánulhatott Maróthy házasságaiban is.

1596 januárjában, Meszlényben volt Sopron és Vas vármegyék nemesi közgyűlése. Ekkor, Nádasdy Ferenc mindkét vármegye főispánja.³⁹⁵

Maróthi Mihály lozsi lakos Réczes Jánost kéri, hogy vizsgálja meg a hozzájuk Meszlényből ajánlkozó prédikátort. Lozs, 1596 és 1599. között szeptember 14.

„Excellenti eruditione pietateque praestanti viro, Joanni Reczes Concionatori in Christo J. Ecclesiae ac Seniori apud Chepregienses, Domino nobis plurimum Venerando etc. Szolgálatomat ajánlom kgdnek mint bizodalmas Uramnak. Továbbá ezt akarám tudtára adni Kgdnek. Az minemű jámbor Predikátort Isten közinkben vezérlett és hozott vala az fölső elmult esztendőben, esztendeje kitelvén tölünk elmene, Isten úgy akarván; azért mostan afféle jámbor igaz keresztény tanító nélkül szükölködünk egész Városul. Im azért mostan, hon nem létemben, találkozott volt egy Predikátor Meszlényből: ez jámbor, hiremmel esett, hogy ajánlotta volna magát az Városnak, hogy abban az Isteni hivatalban, melyre Isten őtet választotta, örömet szolgálna, ha akarátunk volna őtet megfogadásunkban. Én azért ezt a jámbor Predikátort nem ismerem, ki légyen és ez mellett minemű tudományban és vallásban vagon. Kgdet kérem mint Uramat továbbá való szolgálatomért, hogy kgd hivatnája hozzája és kgd szorgalmatosan és valóban kérdezné meg az ő vallása és tudománya felől, ha idevaló-e, avagy nem mi közinkben. Kgdet ugyan biztomban találtam meg e felől.

³⁹³ Soproni Szemle, 1999 (53. évfolyam, 1-4. szám)1999 / 2. szám: GAZDASÁG ÉS KÖZIGAZGATÁS: Dominkovits Péter: Sopron vármegye XVI. század végi birtokos társadalma

³⁹⁴ KOLTAI ANDRÁS: Batthyány Ádám. Egy magyar főúr és udvara a XVII. század közepén. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai 14.) Győr 2012.

³⁹⁵ Dominkovits Péter: Egy vezető földesúri familiáris, Mankóbüki Horváth Bálint tudósításai Sopron vármegye közállapotairól: Soproni Szemle, 2005 (59. évfolyam, 1-4. szám)2005 / 2. szám, MŰHELY

Mert György uram is, hogy elmene is tölünk, arra kére, hogy kgdet keressen meg felőle és kgdvel próbáltassam meg, ha idevaló-e avagy nem. Mert mi az Calvinistát teljes szűnknek indulatjából nem szeretjek, hanem az kgd vallásán valót. Ha pedig kgd azt megkérdezné és nem mi közinkben való leend mind tudományában, mind vallásában, kgd én nékem megírja, ha idevaló leend is, azt is megírja kgd, mert mi igaz vallásút kívánunk és jó tudományút, mivelhogy ezt az mi Városunkat sok főfő emberek is járják és annak tudományának is kell lenni, hogy mi is mind emberek előtt ő kglmével tisztességet vallhassunk. Azért ha ide való nem léssen, inkább akarunk egy ideig a nélkül lenni, hogy nem mint afféle vallásút tartani. Végezetre ezen kérem kgdet, hogy ha ide való nem léssen és olyat nem küldhet kgd, ki ide való volna, kgték az több Senior uraimmal engedje meg az én kérésemre, hogy az itt való Schola Mester hadd olvassa az mi gyülekezetünkben Vasárnap az Postillát. Mind ezekről kgdtól minden jó választ várok, mint Uramtól. Isten tartsa meg kgdet. Datum Lossini 14. Septembris. Én Maróthi Mihály, Losson kgdnek szolgál.”³⁹⁶

1596. 05.14-én sárvári tiszte mellett továbbra is Nádasdy Ferenc lovaskapitánya.

Maróthy Mihály 1596-ban Nádasdy Ferenc gróf közbenjárásával kísérletet tesz, hogy a Veszprém és Palota várak jövedelmeit megszerezze.³⁹⁷

1597-1598 pápai főkapitány-helyettes Georg Andreas von Hofkirchen főkapitány mellett, illetve az utóbbi távollétében egyúttal ideiglenesen megbízott pápai főkapitány.

Pápa őrsége ekkor 1000 fő volt. Maróthy ekkor lovastiszt.³⁹⁸

1597.08.25. Engedelmisségre intő levél a pápai katonasághoz Maróthy kinevezése kapcsán, 1597.08.27. Maróthy már Páparól kéri a vár ellátását.³⁹⁹

Mi Miksa stb.

Őcsászári felsége kapitányainak, azok helyetteseinek, zászlótartóinak mindösszesen és egyenként, miként más magasabb és alacsonyabb rangú tisztjeinek és minden gyalogos közökatonájának, akiket mi az osztrák tartomány fizetésén Pápa várába rendeltünk, kegyünket és minden jót küldünk. Kegyelmesen adjuk értésetekre, hogy mi kedvelt hívünket, Maróthy Mihályt, az irántunk tanúsított igaz, becsületes jóindulatáért, a hadügyekben szerzett tapasztalataért és különösen eddigi szolgálataiért, a fentemlített őfelsége nevében a mondott várba kegyesen főkapitány-helyettesnek fogadtuk fel és egyúttal kegyesen megbíztuk őt az ottani főkapitány, kedvelt hívünk, nemes Georg Andreas von Hofkirchen báró távollétében ugyanezen végvár teljes kormányzásának ideiglenes ellátásával, és neki ezt el is rendeltük. Ezért nektek a fentemlített őcsászári felsége nevében kegyesen megparancsoljuk, hogy az említett főkapitány-helyettesnek minden illendő és becsületes dologban segítségére legyetek, neki illendő, becsületes és köteles engedelmisséget mutassatok és vele szemben magatokat mindenben oly módon viseljétek, miként azt becsületszerető, igaz katonáknak a feljebbvalójukkal szemben tanúsítani illik. Ekként hajtsátok végre a császári felség és a mi kegyes akarunkat és szándékunkat. Kelt [a dátum oldalt:] 1597. augusztus 25-én, a Pápa

³⁹⁶ Payr Sándor: EGYHÁZTÖRTÉNETI EMLÉKEK. FORRÁSGYŰJTEMÉNY A DUNÁNTÚLI ÁG. HITV. EVANG. EGYHÁZKERÜLET TÖRTÉNETÉHEZ. I. KÖTET, Sopron, 1910.

³⁹⁷ **Tölgyesi József (szerk.):** Veszprém múltja és jelene - Veszprémi Szemle könyvek 9. (Veszprém, 2016) II. Veszprém újkori története. Dr. Lukcsics József

³⁹⁸ Horváth Elek, Pápa végvári szerepe a XVI. században, Magyar Katonai Szemle, 1935 (5. évfolyam, 3. negyedév), HADTÖRTÉNET ÉS HADILEVÉLTÁRI OKMÁNYOK

³⁹⁹ Pálffy Géza: A veszprémi végvár fő- és vicekapitányainak életrajzi adattára (16-17. század). In: Veszprém a török korban. Szerk. Tóth G. Péter. (Veszprémi Múzeumi Konferenciák 9.) Veszprém 1998. 117, 152.

Veszprém a török korban (Veszprémi Múzeumi Konferenciák 9. 1998) Adattár (Pálffy Géza)III. A veszprémi végvár vicekapitányainak „Életrajzi lexikona” (16–17. század)

melletti táborban.⁴⁰⁰

Szerintem IV. Mihály első felesége lehetett **alsó-lindvai Bánffy Magdolna (1557 – 1583)**, akitől a maróthegyházi Maróthy család származott tovább. Ezt erősítheti meg IV. Mihály második házasságának körülménye is, amikor egy többgyermekes özvegyet vesz feleségül, Kávássy Margit személyében. Talán, Bánffy Magdolna révén kerültek a maróthegyházi Maróthy családhoz, a Gut-Keled nembéli Maróthy család okiratai. Maróthy Mihályt a Nádasdy család igen erősen patronálta és talán ez állhatott a Maróthy – Bánffy házasság hátterében is.

Széplakon is birtokos volt Maróthy Mihály.⁴⁰¹

„Pápanak az törökre szegii Swartzenbergtul, azmely helyt az Úristen körösztýén kézben adván ugyan 1597 esztendőben, augusztus holnapban lén nekünk — az sárvári hadnak azaz 410 lovasnak és 500 gyalog hajdúknak odarendelésünk, főkapitányunk lévén azon megírt Maróthy Mihály.”⁴⁰²

1593-ban Sopron városától gerendát és fát kért Lóson.⁴⁰³

1598-1599. egy György nevű jámbor és jó lutheránus lelkész volt Lozson. Maróthi Mihály lozsi előjáró 1599. szept. 14. írja Reczés esperesnek: "Az minemű jámbor Predikátort Isten közinkben vezérlett és hozott vala az főlső elmúlt esztendőben, esztendeje kitelvén tőlünk elmené". Meszlenből ajánkozott egy másik lelkész (onnan, ahol Beythéék gyüleseztek), de a távozó György predikátor azt ajánlotta, hogy Reczés esperessel vizsgáltsák meg, vajon Lozsra való-e, vagy nem. "Mert mi az Calvinistát teljes szűnknek indulatjából nem szeretjük, hanem az Kegyelmed vallásán valót" - írja Maróthy Reczésnek. Ebből látni, hogy a szenvedélyes hitviták mennyire kiszivárogtak már a nép közé is. "Mi igaz vallásút kívánunk és jó tudományut." Ha ilyen nem akad, akkor inkább engedjék meg a senior urak, hogy iskolamesterük olvashassa a gyülekezetben vasárnap a Posztillát. 1599-ben tehát megbízható jó tanítójok volt a lozsiaknak.⁴⁰⁴

1598-1601 között kinevezett pápai főkapitány (1598.01.21. Engedelmességre intő levél Bécsből a pápai katonasághoz Maróthy kinevezése kapcsán. Befejeződnek a tárgyalások Maróthyval a tisztség elvállalásáról. Februárban Maróthy már főkapitányként intézkedik. 1599.02.08-án főkapitány. 1601.01.18-án Enyingi Török Istvánnak jóváhagyják a pápai főkapitányságot. 1601.03.30-án Török kéri beiktatását. 1601.05.15-én Georg Leschenbrand mustraírnoknak elrendelik Török beiktatását.

Mint Pápai főkapitány, Ő felügyelte Nagyvázsony és Tihany várait is.

⁴⁰⁰ Pálffy Géza – Hermann István: A pápai vár felszabadulásának négyszáz éves emlékezete 1597-1997, Pápa, 1997, ISBN 963 04 8503 6

⁴⁰¹ Soproni Szemle, 1999 (53. évfolyam, 1-4. szám)1999 / 2. szám: GAZDASÁG ÉS KÖZIGAZGATÁS: Dominkovits Péter: Sopron vármegye XVI. század végi birtokos társadalma

⁴⁰² Vasi Szemle 1965 (17. évfolyam, 1-4. szám) 1965 / 4. szám, Békefi Antal: A vasi várak zenei élete a török megszállás idején 1526-1686 I.

⁴⁰³ Döbrentei Gábor, Á Magyar tudós társaság' (tudományos akadémia) évkönyvei. Köt.1-17 ..., 4. kötet, II. Vegyes Tárgyú Régi Magyar Iratok CCLXXVII, időköz 1600-ig, első szállítmány: https://mek.oszk.hu/07800/07897/pdf/nyelvemlek2_2.pdf

⁴⁰⁴ Payr Sándor: A Dunántúli Evangélikus Egyházkerület története, Székely és Társa Nyomda, Sopron, 1924.

Maróthy Mihály főkapitányként 2000 Ft-ot kölcsönzött, és ezért Somogy megyei birtokokat kapott zálogba Török Istvántól.⁴⁰⁵

1598.04.14-én mint Lozsi birtokos, egy birtokperben szerepelt. „A Vághy János által Sárandi László özvegye, Fekecs Zsófia ellen egy röjtöki irtásföld miatt indított birtokperben felvett tanúkihallgatási jegyzőkönyv.”⁴⁰⁶

1598.08.04.-1599. novemberéig **együttal ideiglenesen megbízott veszprémi főkapitány.**

Miután a vallon csapatok - Csesznek vára felé - elvonultak Veszprém alól, 300 magyar katona szállta meg a veszprémi várat. A várban (Veszprémben) az elmenekült őrség 14 ágyút és 10 mázsa lőport hagyott hátra. Schwarzenberg Maróthy Mihály parancsnoksága alatt 150 pápai huszárt és ugyanannyi hajdút rendelt a véghely őrségéül.⁴⁰⁷

A parancsnokságot ideiglenesen Maróthy Mihály pápai főkapitány látta el, úgy hogy helyettesét Wathay Ferencet - küldte 53 lovasával Veszprémbe.

1598.08.04. Veszprém visszavétele után Maróthyt - pápai főkapitányi tiszte mellett egyúttal megbízzák a veszprémi főkapitányi tisztséggel is.

1598.08.04. „Azután ismét Veszprém második elveszése és újjában megnyerése után hatodik kapitány Maróthy Mihály [volt]” - vallotta egy tanú 1623-ban. 1599.05.27-én Maróthy továbbra is Veszprém élén áll, hiszen ekkor innen tudósítja Nádasdy Ferencet a tatárok készülődéséről. 1599.08.31-én a Haditanács tudatja Maróthyval, hogy Tobias Graf főkapitányt hamarosan beiktatják Veszprémben. Elrendelik neki, hogy ebben legyen segítségére és tudassa minden szükséges dologról.⁴⁰⁸

1598-as oklevél: Ami pedig öfelségének a Pápa végvár építésére vonatkozó megkeresését illeti, a közgyűlés elhatározta: levél útján kell öfelségét kérelemmel megkeresni, hogy méltóztassék már végre a magyar tanács által elosztani a szükséges helyekre az ország törvényeinek megfelelően az alattvalók által a végvárak építésére ajánlott munkát. Sokan panaszkodnak ugyanis a főurak és a birtokos nemesek közül azok, akiknek jószágai a Rába folyón túl fekszenek - többek között Nádasdy Tamás és Nádasdy László (magnifici) is -, hogy a mondott végvár katonái Maróthy Mihály várkapitány parancsára jogtalan betörésekkel garázdálkodnak birtokaikon, jobbágyaikat törvénytelen és elviselhetetlen munkákra kényszerítik.

1598-as oklevél: A közgyűlés úgy véli, hogy a vármegye közönségének a 'nevében levelet kell írni Maróthy Mihály uramnak, a mondott Pápa vára kapitányának, hogy ne kényszerítse a megye lakosait ezen végvár építésére addig, amíg öfelsége nem tárgyal a tanácsával és nem határoz e dolog felől.

1599-es oklevél: Mivel Vát és Merse possessiók birtokos nemesei azt panaszozzák, hogy Maróthy Mihály, Pápa várának kapitánya elfoglaltatta és a maga számára szedeti be a mondott possessiók

⁴⁰⁵ **Kubinyi András (szerk.):** Tanulmányok Pápa város történetéből a kezdetektől 1970-ig (Pápa, 1994) Szakály Ferenc: Pápa a török korban

⁴⁰⁶ **Dominkovits Péter:** XVI. századi magyar nyelvű iratok Sopron vármegye levéltárából (Sopron, 1996) FORRÁSOK

⁴⁰⁷ Hadtörténelmi Közlemények, 131. évfolyam, Hadtörténelmi Intézet (Budapest, 2018)2018 / 2. szám KÖZLEMÉNYEK Bagi Zoltán Péter: Adolf von Schwarzenberg a hadvezér

⁴⁰⁸ Veszprém a török korban (Veszprémi Múzeumi Konferenciák 9. 1998) Adattár (Pálffy Géza) I. A veszprémi végvár főkapitányainak archontológiája (1542–1700)

Veszprém a török korban (Veszprémi Múzeumi Konferenciák 9. 1998) Veress D. Csaba: Veszprém a tizenöt éves háborúban (1593–166)

hídjain szedni szokott vámokat, a közgyűlés utasítja a követeket, hogy kérjék meg őfelségét: méltóztassék szigorúan megparancsolni Maróthy Mihálynak e vámok visszaadását.⁴⁰⁹

1599-ben Enyingi Török István Pápa várának felszabadítására Maróthy Mihálytól 2000 magyar forint kölcsönt vett fel, ezért nevezettnek zálogba adta Szent-György, másként Varjaskér, Szőlád-Szeres és Korpád népesített falukat, ezenkívül Kula-Ság, Sári, Simonfa, Himes és Magyarai lakatlan birtokokat, valamint Ószöd, Kéthelyfalu, Mustfalu, Berénfalu és Vásáros-Mernye somogyi községekben levő részbirtokait és Vas megyében Magasít minden tartozékával.⁴¹⁰

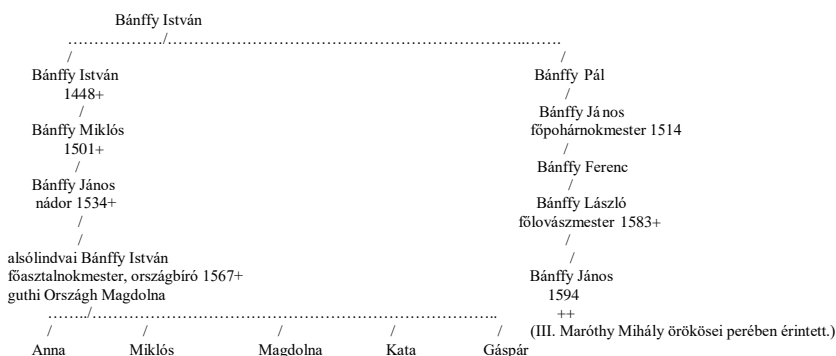
1599-ben Vas- és Zala megye panaszkodnak, hogy noha ők Kanizsához tartoznak ingyen munkát adni, a jobbágyokat Maróthy Mihály Pápához is erőtetik.⁴¹¹

Maróthy Mihálynak a Csapod melletti Göbös és más birtokain kívül Ivánban 45 hold irtás-és 9 hold köblös földje van. 1599-ben még mindig 12 adófizető háza van Göbösön és ebből csak 2 üres. A helyzet azonban napról napra romlik. Egy év múlva a 6 adófizető ház mellett 6 ház üres, lakatlan.⁴¹²

1601.05.18. előtt, halt meg, valószínűleg még az esztendő legelején. Van, aki halálát 1600. szeptember-re teszi. A sebesült Maróthy-t Sárvárra vitték, ahol közel egy hónapig reménykedtek felgyógyulásában, de végül sebesülésébe belehalt.⁴¹³

Viczay Margaréta 1601.05.18-án már özvegyként szerepel. 1601.01.18-án viszont utódának, enyingi Török Istvánnak már jóváhagyják Pápa élén, és ez valószínűleg Maróthy halálával és nem lemondásával megüresedett tisztségével van összefüggésben.⁴¹⁴

Az 1602.10.10-i, lözsi közgyűlésben Maróthy Mihály özvegye nevében Takács Mátyás sajtoskáli (Kaal) jobbágy kapcsán tett tiltakozást.⁴¹⁵

⁴⁰⁹ Tóth Péter: Vas vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái I. 1595-1600. - Vas megyei levéltári füzetek

⁴¹⁰ Fraknoi Vilmos és Károlyi Árpád (szerk.): Monumenta Hungariae Historica 3. Monumenta Comititalia regni Hungariae 9. 1598—1601 (Bp., 1885): II. A POZSONYI ORSZÁGGYŰLÉS 1599. MÁRCZIUSBAN.

⁴¹¹ Fraknoi Vilmos és Károlyi Árpád (szerk.): Monumenta Hungariae Historica 3. Monumenta Comititalia regni Hungariae 9. 1598—1601 (Bp., 1885): II. A POZSONYI ORSZÁGGYŰLÉS 1599. MÁRCZIUSBAN.

⁴¹² AGRÁRTÖRTÉNETI SZEMLE 39. évfolyam (1997)1997 / 3-4. sz. KÖZLEMÉNYEKATONA IMRE: A gazdálkodás formái a kapuvári uradalom néhány falujában a XVI-XVII. században 536-537. oldal

⁴¹³ Nadasdy Ferenc Múzeum, Sárvár: <http://nadasdymuzeum.hu/marothy-mihaly-2014-11-06>

⁴¹⁴ Pálffy Géza: A veszprémi végvár fő- és vicekapitányainak életrajzi adattára (16-17. század). In: Veszprém a török korban. Szerk. Tóth G. Péter. (Veszprémi Múzeumi Konferenciák 9.) Veszprém 1998. 117, 152.

Veszprém a török korban (Veszprémi Múzeumi Konferenciák 9. 1998) Adattár (Pálffy Géza)III. A veszprémi végvár vicekapitányainak „Életrajzi lexikona” (16–17. század)

⁴¹⁵ Actas, 2002 (17. évfolyam) 2-3. szám: TANULMÁNYOK: Dominkovics Péter: Egy kora újkori ügyvéd pályaképe – Szepsy (Zepsy) János

1544	szül. 1547	1557 – 1583	1569-1572	1551.12.21-
br. Révay János	főpohárnokmester	IV. Maróthy Mihály		gerssei Pethő Katalin
	Zrínyi Orsolya	Kávássy Margit		(gyerekeiben kihalt 1607 után+) ⁴¹⁶
	(unokáiban kihalt)		(III. Maróthy Mihály örökösei perében érintett.)	
	(IV. Maróthy Mihály veje pereskedett)			

Ahogy a családfán látszik, Magdolna, Bánffy Gáspár testvére. A III. Mihály körüli perben való Bánffy részvétel mikéntje még nem tisztázott, de szerintem köze lehet a Maróthy – Bánffy rokoni kapcsolathoz, így Nagy Ivánnak igaza lehet a két család házassága terén.

Mivel Meszlény (Meszlen) Vas vármegyében (Szombathely közelében) Maróthy IV. Mihály olyan birtoka, ami nem szerepel a Viczay örökségben, így feltételezhető, hogy az saját családi birtoka. Ez a birtok viszont feltűnik a Vas vármegyében élő maróthyhegyházi Maróthy család kezén, amit így IV. Mihály után örökölhettek. Mivel IV. Mihály testvéréről nem tudok, Vas vármegyében pedig IV. Mihály tűnik fel először, így igen valószínű, hogy utódai örökölték Meszlent. Mivel Maróthy fiúk a Viczay – Kávássy örökségnél nem szerepelnek, így fia-fiai csak alsóindvai Bánffy Magdolnától születhettek – születhettek.

Maróthy IV. Mihály pápai várkapitányhoz kötődik Magyarország legnagyobb zsoldoslázadása. Zsoldoslázadás
(A lázadást feldolgozó különböző művekben, kisebb – nagyobb időrendi eltérések vannak.)

1600-ban Pápa várkapitánya Maróthy Mihály volt, noha a vár és város földesura, Török István maga is vitéz katona volt, de az Udvari Haditanács nem adta át neki a várat és a várkapitányságot. A vár akkor jól megerősítve védve volt kettős, köröskörül folyt vízárkokkal, melyek délnek meglehetősen nagy tavat képeztek, mely viszont a mellette elterülő ingovány miatt járhatatlanná tette a város környékét azok előtt, kik a tolvaj utakat és dűlőket nem ismerték. Ezen a természettől alkotott erősítvényeken kívül, a vár és város közt, egy 10 öl mély és 20 öl széles futóárok volt fölemelve, és partjai védelem tekintetéből jól fölszerelve.

A várba másfélezer francia és vallon (belga) katonát küldtek a magyar őrség mellé. Azonban a zsoldot időben nem küldték be a várba. A mintegy 3000 zsoldosból közel 1500 fő volt vallon. A zsoldosoknak a hadvezetőség fél évi zsolddal, mintegy 60 000 forinttal tartozott. Veszprém, Vas és Sopron vármegye népe a korábbi rablásaik miatt őket, tolvaj franciáknak nevezte. 1600.05.10-én már lázongtak és a törökökkel is felvették a kapcsolatot. A pápai zsoldosok azzal fenyegetőztek, hogy Pápát átadják a fehérvári török pasának. Maróthy Mihály Veszprém és Pápa főkapitánya, idejében jelentette az esetet a haditanácsnak, amely németekkel akarta felváltani a lázadókat. Erre kitört a zsoldoslázadás.

1600.06.01-én az ott elhelyezett zsoldos hadak Istvánfi krónikája szerint (Historiarum de Rebus Ungaricis Lib. XXXII.) eddigelé hallatlan gázságra vetemedtek. Kis híján ezer ember, Fia és de la Motta kapitányok vezérlete alatt, azzal az ürüggyel, hogy nem kapta meg hátralékos zsoldját, föllázadt Maróthy Mihály várkapitány (ezredes) ellen. Álnok módon szállásukra csalták, mintha valami fontos megvitatni valójuk volna. Maróthy semmi rosszat sem sejtve, hadnagyaival, Szlakovics Farkassal, Bakács Sándorral és kisebb kísérettel el is ment hozzájuk. A zsoldosok rájuk törtek és az ellenkezőket leöldösték, a többit lefegyverezték és azokba a börtönökbe vetették, ahonnan a török foglyokat hazabocsátották Székesfehérvárra. Megüzenték Dervis fehérvári pasának, hogy a várat 100 000 arany fejében átadják. A törökök 60 lovast küldtek az erősség megszemlélésére, de végül cselből tartva távol tartották magukat az erősségtől, és a kért aranyakat sem vitték magukkal.

⁴¹⁶ Nagy Iván: Magyarország nemes családai.....

A francia zsoldosok mihelyt a tanácsházban együtt kapott tiszteket elzárták, az őrségekre siettek, s mivel azon a napon éppen a német őrségen volt az őrszolgálat sora, azokat őrhelyeiken meglepve, lefegyverezték, s ez idő óta a város kapuihoz s őrhelyeire csupán maguk közül helyeztek őrcsapatokat. Hogy zendülésük teljes legyen, a lefegyverzett magyar és német őrség ruháit, fegyvereit, ruháit, pénzét és lovait maguk közt elosztották, sőt azok nejeit és leányait, valamint gyerekeit is rabszolgaikká tették. Néhányan meg úgy gondolkodva, hogy úgylis a török lesz ezután az ő legjobb barátjuk, maguk is török ruhába öltöztek, és török módra rendezték be életük módját.

A katonák és a közel 1000 civil váltságdíját a lázadók 1000 aranyban szabták meg. Ezt Maróthy azonnal kész volt megfizetni.

A várban 1600.06.02-án érkezett meg Wathay Ferenc hadnagy, akit a lázadók bebocsátottak a várba. Ők csak harmadikán fogták le a lázadók.

Maróthy hiába fizetett saját vagyonából 1000 aranyat, a lázadó zsoldosok nekiestek a városnak és lelketlen fosztogatást vittek végbe. Asszonyokat és szüzeket becstelentettek meg. Sok nő inkább az öngyilkosságba menekült. Majd a fehérvári basának üzentek, hogy ha zsoldjukat megfizeti, kezére fogják játszani a várost. Istvánfi megjegyzi, hogy a törökök maguk is oly förtelmesnek találták ezt az eljárást, hogy eleinte cselvetésnek gondolták és nem akartak velük szóba ereszkedni. Csak ismételt sürgetésre küldték el Ahmed agát hatvan lovassal és egy hónapi zsolddal. A város polgárai közül mindkét nembélieket együttvéve, közel 500 főt Budára vittek és eladták őket rabszolgának a lázadók.

Wathay-t egy főtéri házban tartották őrizet alatt. „Egy éjjel — 15. napja — már lévén ott való rabságunknak az végzés szerint kihívok egy franciát az kamaraszékre (árnyékszék), azholott az vasamat levevén az lábaimul, hozzákészülék az dologhoz, és az kamaraszék ajtaján kiugordván, megkaptam a franciát, és az földre rántám, túlél el akarván vonnom a szablyát, és az a francia alattam kiált vala, én kifutamnám az másik ajtón.” Remélte, hogy a többiek követik. „...és az ott álló strázsa is (hogy rettenetesen sivalkoddam volna) elfuta.” Wathay egyszerre az utcán találta magát. Mindenfelé öröket látott, erre elhatározta, hogy leugrik a magas palánkról, „...az ki is a Borosgyőr felől való bástya (nyugati bástya) és a szeptet nagy bástya közé, azhol az csatorna van, közel azhoz, holott sem kötelem, semmi nem lévén, és mindenfelől a sok strázsa... rászánám magam és lassan kihágván az palánkkötőfájára, kiugram az (vár) árokba.” Szerencsére megúsza nyaktörés nélkül. Az örök összefutottak, és amikor az árok túlsó oldalán felfelé kapaszkodott „...az sűrűn való hozzám lövéstül, az mely gránát dolmány rajtam vala, két helyen általmenvén az golyóbis, mégis magam nem sebesülék...” Innen Wathay Marcaltőre ment, ahol fél lábáról levágta a vasat a kovácsműhelyben, majd feleségét kereste fel, akit nemsokára elragadott a pestis. Önnét ment tovább a császári csapatokhoz. A lázadás hírére így a császáriaknak Wathay vitte meg.

Mikor Mátyás főherceg értesült a zsoldosok (belgák) garázdálkodásáról, meghagyta Schwarzenberg Adolf hercegnek, hogy csináljon rendet Pápán szép szóval, ha lehet, fegyverrel, ha kell. Bizony az utóbbira került a sor.

Így lázadás hírére Schwarzenberg 2000 válogatott gyalog és 1000 Kollonits (Kollonich) lovas katonájával 1600.07.10-én a vár alatt megjelenve tábort ütött, azonban az egyre áradó víz miatt, vagy két mértföldre volt kénytelen magát a vártól elvonni.

1600.06.14-én Adolf Schwarzenberg győri főkapitány hadai bekerítették Pápát. A várat erősen lövették és a vár vizesárkát is lecsapolták. Közben hatalmas esőzés volt. Schwarzenberg 24 lovast

küldött Pápa alá avval, hogy intsék a lázadókat a vár töröknek átadásától és ígéretet tett a zsoldhátralék kifizetésére. A lázadók elvetették a békeajánlatot.

Két lázadót, töröknek öltöztetve kiküldtek a várból, de őket elfogták a törökök és átadták őket a Győrben állomásozó császári csapatoknak. Közben 20 magyar katona kijutott a várból a titkos alagúton, és eljutott Győrbe.

Ez után, újabb követ ment a zendülőkhöz, a császár követe, Petz, utasítása szerint már a napot is kitűzi, melyen az elmaradt zsoldot is kifizetik, de meghallgatásra ez sem talál. Most már nem kell a császár pénze nekik, nem uruk többé a császár, kimennek országából, s arra kérik Ahmed pasát, adasson melléjük török csapatot, melynek fedezete alatt eljuthassanak a tengerig, hogy majd más országban ismét zsoldba állhassanak, ahol rendesebben kiadják fizetésüket, mint Pápán.

A lázadók gyakran kitörték a várból és az ostromlónak nagy veszteségeket okoztak. Közben viszont a lázadók összeveszttek a zsákmányon és egymással is harcoltak. A kitörések során, több katona nem tért vissza Pápara, hanem Veszprémbe és Székesfehérvárra ment a törökökhöz. Egyes források szerint, számuk elérhette a 600 főt.

Scharpfenstein vezetésével, 1600.06.22-én újabb 3000 császári katona érkezett a vár ostromára. Ők petárdákat és ostromlétrákat hoztak. 1600.06.24-én éjjel 11 és 12 óra közt, ostromlajtorjákat vetve a sáncoknak és falaknak megrohmozták azokat. A védő lázadó zsoldosok a támadást visszaverték. (Máshol 1600.06.25 éjjel szerepel ezen összecsapás dátumakor.) A harc a Tüzesmalom mellett zajlott le. A védők a támadásról ideje korán értesültek, és a malomhoz 300 főnyi őrseget rejtettek el, s midőn Schwarzenberg hadai a legszebb reménnyel odalopódtak a vár alá, ezek a malom mögül hátukba kerültek, s a támadás zajára a várbeliek is a kapukon kirohanva Schwarzenberg hadait rövidharc után visszazorították."

Ez után a harci cselekmények több napig szüneteltek.

A lázadók alaposan fölkészültek az ostrom ellen, és maga Schwarzenberg is komolyan hozzálátott a munkához. Fegyverbe szólította a győri őrseget, sőt 1600.07.07-én a túl a dunai nemesség is csatlakozott hozzá Kollonich és Nádasdy vezérlete alatt.

Ez alatt a Pápán fogva tartott Maróthy Mihálynak sikerült azon helyeket szerencsésen kijelölni Schwarzenbergnek, hol a várt megtámadva, azt feladásra bírhatja. Azon esetre pedig, ha a kijelölt helyen fegyvereit szerencse nem követné, egy más helyet is mutatott fel előtte, hol a tömeg egymás közötti civódásban várja a megígért díjat arany és ezüstben, hol mindenesetre, ha szintén gázolni kell is, — fegyverei eredményre bizton számíthatnak. —

Schwarzenberg fővezér utóbb, újabb 2000 fő erősítést kapott, és így már 9000 főből álló seregével 1600.07.12-én, megkezdte a rendszeres ostromot, melyet három magasra felhánytatott, s ágyúkkal jól megrakatott sáncról folytatott nagy tűzzel és rombolással. A várat 3 ágyúval lövette s mindenekelőtt az említett Tüzes malmot, amelyet a franciák újabban sáncokkal s 2 ágyúval és őrséggel is megerősítettek.

Ennek ellenében a pártütő franciák és vallonok, naponkénti kirohanásaikkal oly annyira készeknek mutatók magukat csatázni, hogy ki a belhelyzetüket nem ismeri, bátran azt gondolhatta volna, hogy a vár bevehetetlen, s ők annak falai közt győzhetlenek!

Daczára annak, hogy minden kiütésük, nagy kárral vezetett vissza, és hogy egyik fővezérük is elfogatván, bőre élve húzatott le róla, és fejével együtt nyársba húzatván rémítésül a várnak szemközti kifüggesztettek; mindazonáltal a maguk megadásáról még csak hallani sem akartak! Erre Schwarzenberg még erősebben lövette őket, s ágyúinak roppant füstfelhői közt sikerült is néhány ágyújukat elfoglalni. — Ekkor azonban a pártütők tekintélyes segílyt kaptak a töröktől (erről csak kevés cikk írt), de Schwarzenberg ereje is a Morsburgi, Schönbergi és Breunerischi ezredek megérkezésével szaporodott.

1600.07.26-án mintegy 800 lázadó zsoldos kirohant az ostromlók ellen a Tűzkapun keresztül. Az éjszakai homályban elfoglalt malmok megül Schwartzenberg erős állására támadtak, de tetemes veszteségeket szenvedtek az áruló vallonok és franciák, kik kemény tüzelés közt valának kénytelenek hátrahúzódni.

A harc véres volt, mindkét részről sokan estek el. Ekkor sok francia esett fogságba, akik beszámoltak a várbeli állapotáról.

A várban magukat, a kapott segítség által rendbe szedve, újra kihívó állásba tették magukat a lázadók, ámbár a nagy áradás miatt, mely az északi hidat, melyen keresztül tartották magukat összeköttetésben a törökökkel — elsodorta, s így nekik nagy hátrányukra szolgált — minden erejüket, nem húzhatták össze. És épen ennek következtében történt, hogy Schwarzenberg, egész a tóra dülő mély futó árokig fűrhatta magát, melybe az éjjel nappal magukat erősítő, s mellékárokot hányó vallonok közül sokakat bele fullasztatott, sokakat pedig körül kerítettven, levágatott, elfoglalva élelem tartó bódéikat, melynek következtében, kenyér, bor, liszt dolgában éhség vette kezdetét a várban. A várban nem lévén egyedük kevés sónál, mit oktalan állat módjára nyaltak, és 60 lovuk, melyeket pár nap múlva megettek. Elkövetett nagy bűneik lebegvén szemeik előtt, minek folytán meg voltak győződve, hogy többé immár kegyelemre úgy sem számíthatnak, elhatározók magukban, hogy mindvégig harcolva, fegyvereik hatalma által fognak meghalni!

1600.07.29-én a lázadók kitértek, megrohanták azon sáncokat, melyeket a Merszburgi (Morsburg ezred) gyalogság tartott őrizetben, és ennek nagyobb részét levágták kegyetlenül, mivel azok részegek voltak. mire a megmaradt csekély számú katona a sáncokat otthagya. Így, megingott az ostromló sereg, mire Schwarzenberg fegyvertelenül, sisak nélkül odavágtatott, hogy személyes megjelenésével öntsön bátorságot népeibe. De a bátor vezért golyó találta halántékán és holtan fordult le lováról. Schwarzenberg-et Győrben temették el. (Egyes írárok Schwarzenberg halálát a 26-i kitérésre teszik.)

Ideiglenesen Nádasdy vezette az ostromot.

A lázadók 1600.07.30-án ismét kitértek és a sáncokra vetették magukat nagy dühösséggel. A kitérők közül 300-at legyilkoltak, sokakat pedig első rangú tisztekkel együtt elfogtak, minek következtében 1600.08.02-án ott a helyszínen, őket Nádasdy parancsára intőjelül, felakasztották, illetve megnyúztak! Nádasdy az ostromgyűrűt is szűkebre vonta, miáltal csak a tó által határolt keleti oldal maradt őrizetlen.

A lázadók ekkor már lóhúson éltek, de nem adták meg magukat. A megadási felszólításra így feleltek: „,,ha elfogy a lóhús, utána következnek a még kezeik közt lévő németek és magyarok, kik közül elsőben is, Maróthy Mihállyal fogják éhségüket kielégíteni! “.

Mátyás főherceg Roeder (Rädern) Kristóf Menyhért (Melchior) császári tábornagyot állította a seregek élére, aki 1600.08.08-án érkezett a vár alá. Ekkor híret vette, egy átszökött lázadó zsoldostól, hogy az éhínség miatt, több lázadó a kitörés mellett döntött.

Rädern, azonnal erős lovas és gyalog őrcsapatokat rendelt a kiszemelt helyekre. És csak ugyan másnap 1600.08.09-én hajnali 2 órakor (máshol 10-e éjszakát írnak) kezdtek az árulók a várból kivonulni családtagjaikkal együtt. A tó vizét leeresztvén, mivel nem száradt ki egészen, azt áthidalták rőzsével (résével, deszkával) és lószőrrel kitömött bőrszakokkal, s vánkossokkal, úgy mentek át rajta csöndesen, minden zörej nélkül. Midőn azonban a kirendelt őrség meglátva észrevette volna a szökő pártutókat, azonnal a Thurn és Kolonics által vezényelt Nádasdi huszárok, sebesen, mint villám repülése, utánuk vágatva, feltartoztaták, és a futó franciákat lekaszabolták, kik pedig közülük három helyen is az erdőbe menekültek, ott is utolértek, és kímélet nélkül agyonlövöldöztek! De la Motta hitszegő vallon vezénylő tiszt, magát megadni nem akarván, Kolonics ezredestől levágatott, és feje a táborba visszavitetett.

Az üldözés folytán Nádasdy huszárai és gr. Thurn lovasai egy bizonyos bokros ligetes helyen 200 jól fölfegyverzett franciával találkozáva, velük ütközetre került a dolog, kik azonban kénytelenek valának megadni magukat, s azután a táborba kísértettek. A huszárok szintén 200, magukat az elrejtett szökevényeket érték utol egy mellék után, mivel azonban ezek nem vannak lövő eszközökkel felkészülve, nehogy meglövöldöztesse, az egy tömegben levőktől Kolonics segítségükre még 200 lovast küldött. Ezeket látva az esküszegők visszafordultak, és azon vallonokat, kik a várban önkényt azért maradtak hátra, hogy elhagyott zászlójuk alá visszamehessenek — a falak közt kegyetlenül legyilkolták. — Épen így tettek egy más csapat 100 főből álló vallonnal, kiket nádas mocsáros helyre szorítva, szintén vágtak. Városlődnél is kialakult egy nagyobb összecsapás. Itt közel 90 lázadó esett fogságba. E zavarban a lázadók legfőbb vezetője de la Sour is fogságba esett, akit további kikérdezésre átadták Rädern-nek. Ekkor azonban, közel 200 - 600 vallon jutott át a törökökhöz. A török források is eltérő adatokat adnak meg.

A várban maradt vallonok ekkor Maróthy-t ki akarták végezni, de ekkor betörték a várba a magyar és császári hadak, és kiszabadították a foglyokat, köztük Maróthy-t is. Ekkor igen sok lázadó elesett, míg többen pedig fogságba estek.

Az elfogott vallon lázadók elmondták, hogy először csak 6 francia alkudozott a törökökkel a vár átadása végett, ezek részéről nagy mennyiségű készpénzfizetés mellett, mit a törökök megígérvén, az árulás ügyét közönségessé tették, azon fenyegetéssel, hogy ki azt alá nem írja, vagy ellenészrevételt bátorodik tenni, könyörület nélkül le fog gyilkoltatni.

A nőket illetőleg nem lehet lerajzolni azon szégyent és gyaláztatot, mit azokkal elkövetitek. A legelőkkelőbbek összeiratván, a törököknek följelentettek, azután pedig maguk is török ruhába öltözve, mintha törökök volnának, egyetértve, azok közül annyit, mennyi nekik tetszett, elragadva, buja indulataiknak feláldozták.

Nádasdy és harcostársai Pápára 1600.08.10-én (máshol 11-én) vonult be.

A győztes Melchior von Rädern (Roeder/Redern) Kristóf Menyhért 1600.09.20-án hunyt el. (Egyes hivatkozások azt írták tévesen, hogy Pápa ostroma alatt halt meg betegségben.)

Az akkori idők szokása szerint rettentő volt a megtorlás. Közel 200 lázadó felett mondtak ítéletet. Egy részüket elevenen megnyúzták, a másikat nyársra húzták és lassú tűzön égették meg; néhányat malomkerékre kötözték, ebekkel marcangoltattak, széjjel vagy a földbe ástak és céltáblának használták föl, míg másokat karóba húztak stb. Istvánfi szerint méltó és megérdemlett fizetségül ama rengeteg kegyeletlenségért, amelyet a zsoldosok hasonló módon követtek el a magyar sereg vérein és rokonain.

A főbb bűnösöket Bécsbe szállították, s közülük Schakmny Lőrincet a vár udvarán félnyeltették, testét négy utca végre tüzték ki. Balde János hadnagyot, Bengé Mihályt és Revei Hissán őrnagyot a Thabor, Stuerthor és Landresse téren karóba húzták, hatot, úgy mint de la Visson és de la Thoa hadnagyokat, Mayr János tábori sebészt, Larancs Jánost, Barnes Mihályt és Muglier Claudit jobb karjuk levágására ítélték, s azután kettesével a Grabenen, Neu-Markt és Hoch-Markt téren kivégezték.

Meridies.
A pápai lázadás elfogott zsoldosainak a megbüntetése, a fenti kép színes részlete. Braun-Hogenberg „Civitates orbis terrarum” (VI. k., 1617). Philippo Bernardo Hoefnagel György közli (1610).

A császári had 1600.08.20-án hagyta el Pápát.

Maróthy Mihály várkapitány közel egy esztendei raboskodás (az oklevelek tanulsága szerint, ha volt is vizsgálat, ellene, az nem sokáig tarthatott), mivel 1600.08.20 után ismét ő a várkapitány.

A törökök Kanizsát ostromolták és a felmentő had egyik vezére Maróthy Mihály volt. Kanizsa 1600.10.22-én török kézre került. A törökök oldalán kiváló eredménnyel harcoltak itt a Páparól elmenekült egykori lázadó zsoldosok. Nélkülük Kanizsát a török nem tudta volna bevenni.

Maróthy Sárvárra menet, egy tatár portyázó csapat orvtámadásának esett áldozatául.

A török zsoldba állt franciák aztán részt vettek Székesfehérvár 1601. évi és Buda 1602. évi védelmében; ők foglalták el a török számára Bolondvárat. Egy részük idővel visszatért Franciaországba, volt azonban olyan is, aki — áttérve a muszlim vallásra — „törökké” lett. Az utóbbiak egyike időlegesen a szendrői, [Smederevo, Szerbia] szandzsákbég tisztét is elnyerte.⁴¹⁷

Maróthy Zsuzsanna, Hagymásy Miklósné

1622-ben: Néhai berekszói Hagymásy Miklós alispán özvegye, Maróthy Zsuzsanna kérésére a vármegye elengedte azt a 201 magyar forintot és 31 dénárt, amellyel az elhunyt tartozott, figyelembe véve a vármegyének tett szolgálatait. A fentiekről az özvegy testimonialist és nyugtát kapott.

1635-ben: A Hagymásy István és [Hagymásy Miklós] özvegye Maróthy Zsuzsanna közötti viszályban bemutatták a nádor levelét, amelyben azt ajánlja a megyének, hogy a felek közötti ellentéteket a megyei törvényszéken rendezzék el. Erre Maróthy Zsuzsanna képviselője késznek mutatkozott, míg Hagymásy István képviselője, Szemerei István nem fogadta el a nádor ajánlatát. Erről a másik fél bizonyáglevelet kért

1640-ben: Néhai Csillagh György szolgabíró özvegye Kovácsi Katalin, továbbá fiai István, Ferenc és Adám kérésére Joó Miklós, Hagymásy István és János, néhai Hagymásy Miklós özvegye Maróthy Zsuzsanna és fiuk, Péter ellenében az 1635. évi 20. cikkely erejével határfelülvizsgálatot rendelt el a törvényszék Nagy- és Kis Dabronc, másképpen Dénesfölde falvakban és Dergecs (Dergetth) pusztán. Perneszy Ferenc alispán küldetett ki segédjével, valamint Darás István királyi személynök, a pálosrendi János Alfonz atya a pálosok jószágkormányzója, valamint széplaki Botka Ferenc Veszprém megyei alispán, Vas megyét Körbei István, Hollósy Gáspár és Szarka Lukács Zala megyei szolgabíró képviseli.⁴¹⁸

⁴¹⁷ Szakály Ferenc: Pápa a török korban; **Kubinyi András (szerk.):** Tanulmányok Pápa város történetéből a kezdetektől 1970-ig (Pápa, 1994)

Magyarász Ferenc dr.: Belgák a Bakonyban: Budapesti Hírlap, 34. évfolyam, 1914-11-01 / 273. szám

Dr. Gyimesi Dömötör: Négyszázhuszonöt éve született Wathay Ferenc, Fehérvár volt vicekapitánya Fejér Megyei Hírlap, 1993. 49. évfolyam, 1993-09-25 / 224. szám

Csuthy Zsigmond: A vallonok forradalma; Magyarország és a Nagyvilág, 2. évfolyam, 1866-04-01 / 13. szám és Magyarország és a Nagyvilág, 2. évfolyam, 1866-04-08 / 14. szám

Huszár János: Egy különös várostrom krónikája: Honismeret, 1988 (16. évfolyam) HAGYOMÁNY

Rónai Horváth Jenő: Magyar hadi krónika II. A mohácsi vésztől a legújabb korig: A Hadtörténelmi Közlemények 1896. évi melléklete. Budapest, 1896.

PÁPA SZABADALMAS VÁROS TÖRTÉNETE: Családi Lapok, 1858 (Új folyam, 1. kötet) 179 – 180 oldal

Tóth Sándor László: A kanizsai csata, 1600. október 7–13., Hadtörténelmi Közlemények, 33. évfolyam, Hadtörténelmi Intézet (Budapest, 1986) 2. szám: Tanulmányok

⁴¹⁸ TURBULY ÉVA: ZALA VÁRMEGYE KÖZGYŰLÉSI JEGYZŐKÖNYVEINEK, REGESZTÁI II. 1611-1655, ZALAI GYŰJTEMÉNY, 39.

1641. március 6. Sümeg (Sümegeh, feria quarta proxima post dominicam Oculi) Zala vármegye alispánjai (osztopáni Perneszi Ferenc és nádasdi Darabos Miklós) Jakusics György veszprémi püspök panaszára megidézék Maróti Zsuzsannát, berekszói Hagymássy Miklós özvegyét a püspöknek járó és udvarnoki, szentgróti és dabronci jobbágysai által 1640-ben elragadott 96 akó tizedbor ügyében. Zala vármegye alispánjainak 1641. november 13-án kelt átírásában. (Decimae episcopales 61.) 1641. november 13. Sümeg (Sümegeh, feria quarta proxima post festum Beati Martini episcopi et confessoris) Zala vármegye alispánjai (osztopáni Perneszi Ferenc és nádasdi Darabos Miklós) ítéletlevele orbáviai Jakusics György veszprémi püspök javára berekszói Hagymási István és Maróti Zsuzsanna, Hagymássy Miklós özvegye ellen az elragadott tizedborok ügyében. 1641. november 13. Sümeg (Sümegeh, feria quarta proxima post festum Beati Martini episcopi et confessoris) Zala vármegye hatóságának kibocsátólevele orbáviai Jakusics György veszprémi püspök javára az aznap hozott ítélet (Decimae episcopales 97.) végrehajtásáról berekszói Hagymási István és Maróty Zsuzsanna, Hagymássy Miklós özvegye ellen. 1642. április 8. Sümeg (Sümegeh, feria tertia proxima post dominicam Judica) Zala vármegye hatóságának tanúsítványa saját 1641. november 13-án kelt ítéletlevelének (Decimae episcopales 97.) végrehajtásáról. Orbáviai Jakusics György veszprémi püspököt berekszói Hagymási István és Maróti Zsuzsanna, Hagymássy Miklós özvegye részben pénzben, részben természetben kárpótolták az elragadott szentgróti és udvarnoki tizedborok ügyében.⁴¹⁹

A református Hagymássyak mellett egy buzgó evangélikus nő, Hagymássy Miklós özvegye, Maróthy Zsuzsanna volt az, aki Szentgróton az evangélikus egyházat védelmébe vette s fiait és unokáit is evangélikusoknak nevelte. Bizonyára ő volt az, ki az evangélikus Kassai Andrást a Hagymássy fiúk mellé nevelőnek fogadta. A dunántúliai meszlényi gyűlésükön 1646. Récesey Bálintné és gróf Erdődy Bálintné buzgó özvegyek mellett Hagymássy Miklós özvegyét is külön felkérték, hogy Nádasdy Ferenc hitehagyása után egyházunkat oltalmába vegye. Neve Ostffy Tamásé mellett van említve, akinek rokona is volt. Egyik leányát valamelyik Ostffynak adta feleségül, mert ettől való unokáját, Ostffy Katát ő nevelte Szentgróton, aki mellé 1650 körül Ách Jánost fogadta házába preceptorul. Ez a későbbi rábapordányi rektor volt oly merész, hogy növendékét, Ostffy Katát 1652. feleségül kérte s a buzgó özvegy neki is ígérte, sőt gyűrűváltással és keszkenőadással Miskolczi Mihály szentgróti lelkész és Laskói János seregvajda kérőknek jelenlétében az eljegyzési lakomát is megtartották. Csak később (talán mások kényszerítő hatása alatt) kosarazta ki Hagymássyné a nagyratörő tanítót, midőn Beszprémi György és a szentgróti predikátor voltak nála követségben s az ügy 1654. egyházi törvényszék elé is került. De ez az eset is (legalább a kezdetén) az özvegynek az egyházi emberek iránt való hajlandóságára mutat.⁴²⁰

Maróthy Péter evangélikus lelkész Meszlényben (1650), majd Nemescsón (1650-1652). Meszlény és Nemescsón 8 km-re van egymástól. Maróthy IV. Mihályról tudjuk, hogy evangélikus vallású. Ezért nem meglepő, hogy a család Vas vármegyei részén is feltűnik egy evangélikus lelkész, méghozzá pont IV. Mihály egykori falujában, ami a családban tovább öröklődött. Szerintem Péter, **Maróthy Miklós** testvére.

⁴¹⁹ KARLINSZKY BALÁZS: Püspöki birtokjogi iratok (1527–1785) — Litteralia instrumenta jura episcopatus Vesprimiensis tangentia (1527–1785) (VÉL III.1.a.3.), Veszprém, 2014

⁴²⁰ Payr Sándor: A Dunántúli Evangélikus Egyházkerület története, Székely és Társa Nyomda, Sopron, 1924.

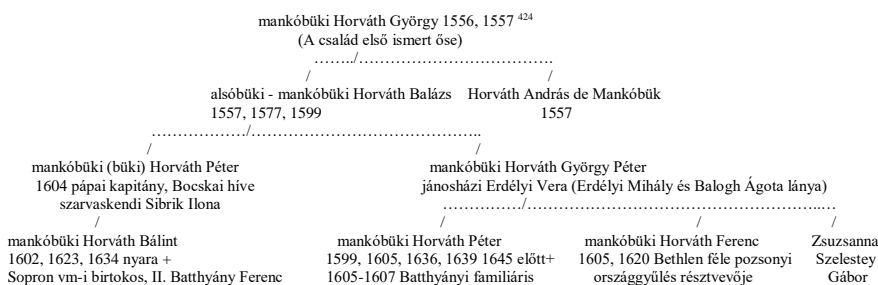
„**Maroczi (Magochi, Maróczy, Maróthy, Molitoris), Petrus.** Ord: Meszlen, 1650.06.14, VDM: Nemescsó (1650–1652), N: 1650-ben aláírta a Formula concordiaet”⁴²¹ A Formula concordiae az 1577-ben, a Magdeburg melletti bergeni kolostorban összejött egyháztudósok által elkészítette mű, aminek célja az egységes lutheránus hitvallás és formulák megalkotása volt. Ezt, a keletkezése helyéről bergeni könyvnek is neveztetik. Ezt aláírta 51 német protestáns fejedelem (választó-fejedelem, herceg, őrgróf, gróf és püspök) és 35 birodalmi város. Ezen egységes elvekhez csatlakozott Péter is.

Maróthy V. Mihály

1598-ban a Zemplén vármegyei Barancs földesura.⁴²²

Maróthy Menyhért és Péter a XVII. században evangélikus lelkész. Nem ritka, hogy nemes családok fiai lelkészek, prédikátorok lettek. Példa erre a dunántúli bozsokon élő szarvaskendi Sibrik István udvari prédikátora, aki 1650-ben aláírta a Pozsony megyei kánonokat, vagy Heteyi András lelkész 1656-ban stb.⁴²³

Maróthy Miklós (1657 /Vasvár-Szombathelyi Káptalan iratai), akinek a felesége **Horváth Erzsébet**. A Maróthy család 1646-ban az evangélikus egyház kiemelt támogatója és híve, épp úgy, mint a mankóbüki Horváth család. Bük (Mankóbük – Alsóbük) falu pedig Meszlén szomszédságában van, attól 12 km-re. De Lózs (Nagylózs) és Bük között is csak 30 km van. Meglátásom szerint ezért Horváth Erzsébet a **mankóbüki** Horváth családból származhatott. Hogy kinek a lánya, azt adatok hiányában pontosan nem lehet megmondani.

⁴²¹ Csepregi Zoltán: Evangélikus lelkészek Magyarországon (ELEM) II/1, A zsolnai zsinattól (1610) a soproni országgyűlésig (1681), II/1: Nyugat-Magyarország (a dunántúli, a bajmóci és a felső-dunamelléki egyházkerület), 2. javított és bővített kiadás RECITI • Budapest, 2020

⁴²² Borovszky Samu: Zemplén vármegye és Sátoraljaújhely (Magyarország vármegyéi és városai, 1905), ZEMPLÉN VÁRMEGYE KÖZSÉGEI

⁴²³ Csepregi Zoltán: Evangélikus lelkészek Magyarországon (ELEM) II/1, A zsolnai zsinattól (1610) a soproni országgyűlésig (1681), II/1: Nyugat-Magyarország (a dunántúli, a bajmóci és a felső-dunamelléki egyházkerület), 2. javított és bővített kiadás RECITI • Budapest, 2020

Payr Sándor: A Dunántúli Evangélikus Egyházkerület története, Székely és Társa Nyomda, Sopron, 1924.

⁴²⁴ HETYÉSSY ISTVÁN: Bük község monográfiája, Kiadja: Bük Város Önkormányzata és a Magyar Nyugat Könyvkiadó, Bük – Vasszilvágy 2015

Vasi Szemle 1997 (51. évfolyam, 1-6. szám) 1997 / 2. szám, EMLÉKÜLÉS, Sági Ferenc: A büki nemesi családok történetéhez - ami az előadásokból kimaradt

KOLTAI ANDRÁS: Batthyány Ádám. Egy magyar főúr és udvara a XVII. század közepén. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai 14.) Győr 2012.

Szluha Márton: Vas vármegye nemes családjai

Horváth Bálint (zalai alpénztárnok) Wikipedia: [https://hu.wikipedia.org/wiki/Horv%C3%A1th_B%C3%A1lint_\(zalai_alp%C3%A9nzt%C3%A1rnok\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Horv%C3%A1th_B%C3%A1lint_(zalai_alp%C3%A9nzt%C3%A1rnok))

familiárisa, szervitora minimum 1605-től.	1619-ben a soproni had vezére	1620 nov. – 1621. jún. Szalonak
Fellehetőleg járt Meszlényben, mikor ott volt	1620-ban Bethlent támogatta	várkapitánya, 1636
Sopron és Vas vármegyék közös megyegyűlése	1620 Kőszeg várkapitánya	petőházi Zeke Erzsébet...../
Sopron és Vas vármegyei birtokos	Ostffy Zsuzsanna (Franciscs Ádám a 2. férje)	/
1600 Sopron és Vas vm. alispánja	/-----/	/
1606-1616 hadnagy	mankóbüki Horváth Katalin Mária 1652	szentgyörgyi és mankóbüki Horváth Péter /
1619-22 körmendi főkapitány és a teljes	kisfaludi Kisfaludy Ádám	1669, 1673 (evangélikus) /
Bathyhány bandérium parancsnoka	1634, 1666	Kisfaludy Mária 1670 körül /
Pozsonyi országyűlési követ		/
1605-ben Bocskai híve		Erzsébet /
1617/1618-1629 soproni alispán		(kései)
1620-1622-ben Bethlen dunántúli hadjáratának részese.		/
1623-ban bár felkészült Bethlen fogadására, végül a hadihelyzet		Kata Pál /
miatt ez elmaradt.		1633 1633 /
1634-ben Vas vm. alispánja. (Evangélikus család)		Kurcsay István Falussy Judit /
bogádi Bogády (Bagdi) alias Köveskúthy Dorottya	/
/		Anna ?
/		1646 +

mankóbüki Horváth István	Mankóbüki Horváth János	Miklós /
Gosztonyi Julianna	1643 Vas vm. alispánja	1606-1640+ /
/	Bathyhány Ádám udvari	1651-1666-ben Sopron /
Horváth János	hadnagya 1633-1646	vármegye parochialis /
Németh Anna	házi familiárisa 1648-ig	alispánja 1675+ /
/	evangélikus	Szilvássy Judit /
Horváth István	Gréczy Katalin	gersgáli Bathyhány Dorottya 1656 /
kozmafalvi Kozma Erzsébet	Balázs	/
/	1673	Krisztina /
Horváth Bálint	Lippich Orsolya	Czompó András 1648 /
1822-1885		Zsuzsanna /
		Drinóczy Pál /
		?

A család kiemelkedő tagjai a XX. századból.

maróthegyházi dr. Maróthy László (Zsédény, 1862 – Káld 1930.08.02.)

Maróthegyházi Maróthy László és kápolnai Kápolnay Róza fiaként született. A soproni Szent Benedek Katolikus Főgimnáziumban érettségizett, majd Budapesten tanult jogot. A budapesti tudományegyetemen megszerezte az államtudományi doktorátust.

Ezután visszatért Vas vármegyébe, és közsolgálati pályára lépett. 1884-ben segédszolgabíró, 1887-ben megyei harmadaljegyző, még ugyanebben az évben járási szolgabíró, később főszolgabíró lett, mely állását 10 évig töltötte be. 1894-ben családi okokból visszavonult káldi birtokára. 1901-ben a Szabadelvű Párt színeiben a celldömölki választókerület képviselőjévé választották az Országgyűlésbe, ahol a Mentelmi Bizottság tagja lett. 1905-ig volt képviselő, mivel a következő választáson kisebbségbe került a szabadelvű programmal.

A Tanácsköztársaság bukása után ismét politikai szerepet vállalt. 1922-ben Vas vármegye főispánjává nevezte ki Klebelsberg Kunó (ekkor a Bethlen kormány irányította az országot) február 16-án, és tisztébe február 20-án iktatták be. A sietségnek minden oka megvolt, mert a nemzetgyűlés feloszlásával feszültté váltak a belpolitikai viszonyok a készülő választási kampányhoz pedig biztos támasz kellett az épp akkor formálódó kormánypártnak. Maróthy elvállalta a megbízatást. Normális esetekben egy megyei dzsentrinek ez jelentette a politikai karrier csúcst, a káldi birtokos is így fogta fel. Maróthy beiktató beszédében azt hangsúlyozta, hogy manapság sokan akarnak megélni a politikából, ez ellen küzdeni kell, mert a legtöbben vagyonszerzésre használják fel, és ez rombolja a közérkölcset. A közélet tisztaságért fog dolgozni, meg a tisztviselők megélhetéséért. A társadalmi béke alapjait kell megteremteni nem lehet elaprózódott pártokkal irányítani az országot, ezért kell az egységet megteremteni. „Csak annyi modernizmust vigyünk bele állami életünkbe, amelynek előfeltételei népünkben meg

vannak és a fennhéjázó nyugati kultúrára való hivatkozással elragadtatni magunkat ne hagyjuk. A haladó konzervatív szólalt meg belőle a szerinte legyen nemzeti, gondoljon arra, hogy kevesen vagyunk. A közjogi megosztottság a múlté, de új ellentét körvonalazódott az új a királypártiság vitája. Ő az 1921. évi 47. tc. talaján áll és azt üzenté az ellenzéknek, ezt fogadják el, „törvény és törvény között nem lehet különbséget tenni, mert akkor olyan lejtőre indulunk, ami az anarchiához visz minket”. És megdöbbenő voltak, akik a királyt visszahozták a királykérdést bízzuk a kormányra. Gyors és pontos közigazgatást ígért. A törvényhatóság részéről dr. Náray Szabó László köszöntötte és azt kérte, hogy „A képviselő választások idején a vármegye lakosságának nyugalma megóvassék és a népakarat szabad megnyilvánulása és a tiszta választása biztosítsassék.” Maróthy azonnal munkához látott, kinevezte a választási biztosokat a kilenc választási körzetbe. Nagyobb kihívást jelentett a kormányellenes hangulat megfordítása. Ez két elemből állt, egy kormánypárti sajtó megteremtésében a Vasvármegye monopóliumának megtörésében. A másik feladat a kormánypárti szavazó tábor „megteremtése” lett elsősorban Szombathelyen és Kőszegen.

1922-ben a Vas megyei Gazdálkodó Egyesület elnöke volt. Ezért is esett rá a választás, hogy Ő legyen a főispán.⁴²⁵ Még ugyanabban az évben, egészségügyi okokból lemondott. 1927-ben Vas megye felsőházi pótagyárává választották.

1930-ban hunyt el agyvérzés következtében. Felesége alsókáldi Káldy Ida volt.⁴²⁶

Maróthy László katolikus, míg felesége elkötelezett híve volt az evangélikus egyháznak.

„Az 1880-as években a mostani Maróthy kastély ura alsó-káldi Káldy Gyula volt. Az ő leánya alsó-káldi Káldy Ida. Nagyanyámtól tudom, hogy nagyon szép és gazdag volt, ők evangélikusok voltak és azok is maradtak. Édesapja, Káldy Gyula a Dunántúli Evangélikus Gyülekezet fő presbitere és képviselő volt. Ekkor jött egy lánykérő, akit úgy hívtak, hogy Maróthyházi Maróthy László, Vasvár megye főispánja. Kitűnő parti volt, a Káldy család igent mondott és reverzálist adott. Katolikus templomban esküdtek, így lettek László, István és Margit katolikusok. Az egyik családnál volt a rang, a másiknál a vagyon, ez remekül egymásra talált. Ezek után ők lettek a falu és a környék első családja. Evidens, hogy Maróthy Lászlót választották a káldi templom nagyrúrává. A Maróthy család több mint 50 évig gyakorolta ezt a méltóságot. Az ő idejük alatt épültek meg az oldalsekrestyék, a kórusokkal együtt. A Maróthy család egy nagyon értékes fából faragott, 24 karátos arannyal bevont csillárt ajándékozott az 1890-es évek végén a templomnak, amit mi restauráltattunk 1998-ban. A Maróthyak sok segítséget adtak a templomnak az 1938-39-es felújításokhoz, az új orgona felépítéséhez. Az orgonát szintén az 1930-as években, az Európában is híres (*pécsi – szerk.*) Angster cég készítette. Minden vasárnap és ünnepnap a Maróthy család a főhelyet foglalta el a kórusban, ők soha nem hiányoztak. A körmenetekben, az első helyen kísérték a mauszanciát vivő plébánost. Ez így volt 1945-ig, ekkor lett vége a kegyúri méltóságnak.”⁴²⁷

Maróthy László, feleségére emlékezve, alapítványt hozott létre Maróthy Lászlóné Káldy Ida alapítványt néven a Dunántúli Ág. Hitv. Ev. Egyházközség Kőszegi Felsőbb Leányiskola tanulói számára.

Az alapítványi okirat:

⁴²⁵ Katona Attila, Zsidóság és zsidókérdés Vas vármegyében 1910 – 1938, Pécsi Tudományegyetem, Diplomamunka Vasvármegye, 1922. február 21.

⁴²⁶ Maróthy László Wikipedia:

[https://hu.wikipedia.org/wiki/Mar%C3%B3thy_L%C3%A1szl%C3%B3_\(f%C5%91isp%C3%A1n\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Mar%C3%B3thy_L%C3%A1szl%C3%B3_(f%C5%91isp%C3%A1n))

Evangélikus Családi Lap, 1905 Budapest, április 30. 8. szám, 79. oldal.

⁴²⁷ Gócze Frigyesné - A káldi Római Katolikus Templom története: <https://kald.hu/hu/helyi-identitas-es-kohezio-top/kald-kozossegi-tevekenysegenek-torteneti-feltarasa>

„Korán elhunyt feledhetetlen kedves nőm, született alsó- káldi Káldy Ida emlékére, a dunántúli ág. hitv. ev. egyházkerület kőszegi felsőbb leányiskolája részére ezennel 1000 korona, azaz Egyezer korona ösztöndíj alapítványt teszek le a kerület pénztárába. Kívánom, hogy ezen alapítványi tőke „Maróthy Lászlóné — Káldy Ida alapítvány” név alatt örök időkre sértetlen hagyassák, és lehetőleg árvaszéki biztosítás mellett gyümölcsözőleg elhelyezve őrizze emlékét a jó hitvesnek, a gyöngéden szerető édes anyának. A jövedelmet évenként első sorban egy kemenesaljai evang. tanító leány-gyermeke nyerje ösztöndíjul, míg a jelzett iskolában tanul. Az ösztöndíj odaítélésénél véleményezésre felkérem a kemenesaljai ev. tanító- egyesületet, az ösztöndíj odaítélését pedig fentartom a család részére olyképen, hogy azt mindenkor feledhetlen nőm legközelebbi rokona, ezek nem létében családom legidősebb tagja fogja gyakorolni. A mennyiben ezen alapítvány általam később kibővítetnék, fentartom magamnak a jogot arra nézve is, hogy az így megszaporodott kamatok hováfordítása tekintetében, — újabb rendelkezést tessek egy pót-alapító levéllel, mely rendelkezés természetesen a betöltve lévő alapítvány újabb megüresedése esetén léphet életbe. Nagy örömmre és vigasztalásomra szolgál, ha ezen, szívem őszinte szeretetéből fakadt alapítványnyal némi segílyt nyújthatok, — ha egy könyvet is sikerül letörülnöm a szenvedők szeméről, ha egy korán elhunyt és szeretett magyar honleány emlékének meg- tisztelésével csak egy szemernyivel is hozzájárulhatok egy művelt magyar nő kiképzéséhez. Kelt Káldon, 1903. évi ápril 12. Dr. Maróthy László. Dr. Szentmártoni Radó Gyula, mint tanú, Dukai Takács Ferencz, mint tanú. —, ⁴²⁸

Az alapítványt a család, jelentős összegekkel támogatta. Az alapítvány 1910 ben 100 koronát kamatozott. A kamatot minden évben az iskola egyik diákja nyerhette el. ⁴²⁹

idősebb Maróthy László dr.

Maróthy László nekrológja kiemelte: „aki az ősi föld leírását nem a sors kegyének, hanem a fokozott kötelezettségek zálogának tekinti.” „Nem az érvényesülés útját kereste, hanem önzetlenül dolgozott, mert úgy érezte, nemcsak a saját birtokának a gazdája, hanem gondoznia kell vármegyéje és az egész magyar mezőgazdaság érdekeit is.” „A Vasmegyei Gazdasági Egyesület különösen sokat köszönhet Maróthy Lászlónak, aki ennek az egyik legszámtovább gazdasági egyesületünknek 1916-tól ügyvezető alelnöke, 1919-től pedig haláláig elnöke volt.” „Mint az OMGE igazgatóválasztmányának és a Gazdasági Egyesületek Országos Szövetsége végrehajtó bizottságának tagja és a Felsődunántúli Mezőgazdasági Kamarának alelnöke,

⁴²⁸ Izák Mária, igazgató: A KŐSZEGI DUNÁNTÚLI ÁG. HITV. EV. EGYHÁZKERÜLETI FELSŐBB LEÁNYISKOLA ÉS

LEÁNYNEVELŐ intézetének ÉRTESÍTŐJE az 1992|1993-ki iskolai évről, IV. ÉVFOLYAM, Kőszeg 1903.

⁴²⁹ B U D A K E R G. K Á R O L Y igazgató, D U N Á N T Ú L I Á G. H I T V. E V. E G Y H Á Z K E R Ü L E T I N T E R N Á T U S S A L K A P C S O L A T O S K Ő S Z E G I F E L S Ő B B L E Á N Y I S K O L Á J Á N A K É R T E S Í T Ő J E az 1909/1910. iskolai évről, XI. ÉVFOLYAM, Kőszeg, 1910

ismételten alkalma nyílt arra, hogy tudását és meggyőződését az egész ország gazdaközönsége javára érvényesítse.”⁴³⁰

A család sírboltja Káldon van.

maróthegyházi dr. Maróthy László (Celldömölk 1891 – Szombathely 1932.03.10.)

földbirtokos, országgyűlési képviselő

Szülei: Maróthy László országgyűlési képviselő, Vas vármegye főispánja és Káldy Ida. Egy lánytestvére és egy öccse volt.

Káldon töltötte gyermekkorát, majd jogi egyetemet végzett és a vármegye tiszteletbeli főjegyzője lett. Az I. világháborúban tartalékos főhadnagyként a 3. császári és királyi Hadik-huszárezredben szolgált. 1915 augusztusában a Morzkównál az orosz fronton súlyosan megsebesült. Kitüntetései: Bronz és Ezüst katonai érdemérem hadiékítménnyel, kardokkal ékesítve, I. és II. osztályú Ezüst vitézségi érem, Károly csapatkereszt. Az 1920-as évektől kezdett el politikával foglalkozni. 1922-ben Jánosházán, majd 1926-ban Celldömölkön jelöltette magát képviselőnek. 1928 elejétől sárvári kerület országgyűlési képviselője a Keresztény Gazdasági és Szociális Párt színeiben. 1931-ben visszalépett Huszár Mihály javára.

1930-tól a Szent István Társulat tagja, tagja a Jánosházi Fogyasztási Szövetkezetnek és Vas megye Gazdasági Egyesületének. 1932 tavaszán influenzában halt meg.

Kétszer nősült: 1/ Abaffy Éda 1921+ 2/ egyházasbükki Dervarics Mária (esk. 1925).

Második feleségétől két lánya Valéria és Margit született.⁴³¹

A káldi gazdaság. Maróthy László tulajdona. Hozzátartozik Nagy-Sitke és Kanata-pusztá. 3000 hold. Intenzív gazdaság, lóhere- és luczerna-termeléssel és nagyarányú szarvasmarhatenyésztéssel. Vadászat 3200 holdon: szarvas, őz és vaddisznóra. Eladási piacok: Sárvár, Kis-Czell. Átlagos földhaszonbér 16–20, nagyban 5–8 frt. Átlagos napszám: férfiak 40–100, nők 30–70 krig.⁴³²

1931. május első vasárnapján szentelte fel Virágh Miklós plébános az 50 éves évfordulóra készült tűzoltó zászlót (*Káld – szerk.*), amit a falu iparosai és vezetői adományoztak az egyesületnek. A zászlóanya tisztét Dr. Maróthy Lászlóné Dervalics Mária viselte.⁴³³

Maróthy Géza János ezredes, aki nélkül ma Sopron nem lenne magyar föld.

A Vitézi Rend tagja, rábahídvégi földbirtokos. Felesége gyergyó-csomafalvi Rókay Paula.

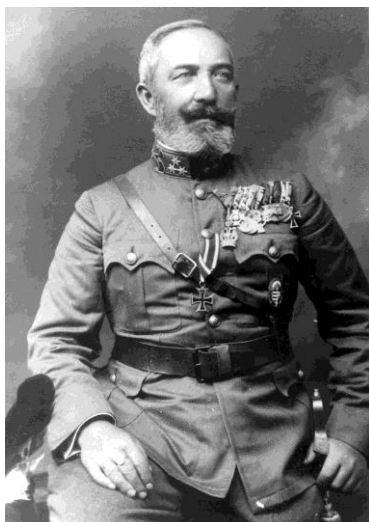
⁴³⁰ Köztelek, 63–64. SZÁM 40-IK ÉVFOLYAM, 1930. augusztus 10.

Pesti Napló, 81. évfolyam, 1930-08-03 / 175. szám

⁴³¹ Nádasdy Ferenc Múzeum Sárvár: <http://nadasdymuzeum.hu/marothy-laszlo-marothegyhazi-dr-2015-12-02>

⁴³² Vende Aladár és ifj. Reiszig Ede: Vasvármegye mezőgazdasága és Állattenyésztése, Gazdasági Egylet: Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai: Vas vármegye

⁴³³ Gócze Frigyesné – A Káldi Tűzoltó Egyesület 138 éves: <https://kald.hu/hu/helyi-identitas-es-kohezio-top/kald-kozossegi-tevekenysegenek-torteneti-feltarasa>

18. soproni honvéd gyalogezred alezredese és ezredparancsnoka (oroszl, olasz és francia harctér)

20. nagykanizsai gyalogezred

Kitüntetései:

Német Vaskereszt III. osztálya (1915.09.21)

III. osztályú Vaskorona Rend (1915.09.21) kardokkal (1917.07.28),

Katonai Érdem Kereszt III. osztálya (1915.01.13)

Ezüst Katonai Érdemérem a Katonai Érdemkereszt Szalagján a Kardokkal,

Bronz Ezüst Katonai Érdemérem a Katonai Érdemkereszt Szalagján a Kardokkal,

Károly Csapatkereszt,

Vkdj „Vöröskereszt Díszjelvény” Vöröskereszt hadiékítményes II. osztályú díszjelvényét (1916.09.03.)

Német (Teuton) Lovagrend Mária Keresztje,

Ferenc József Jubileumi Kereszt,

1898-i Jubileumi érem piros szalagon AC felirattal,

K. und. K. III. osztályú tiszti szolgálati jel,

Magyar Királyi szolgálati jel,

Lipót Rend hadiékítményes lovagkeresztje (1917.07.29)

(Furcsa, hogy ez nem szerepelt a képen és a kitüntetéssoron sem.)

Legfőbb dicsérlő elismerés (1915.09.18 és 1915.12.31)

1895.08.18-án, szept. 1-től számítva hadapród-tiszthelyettes a *18. Soproni gyalogezrednél*

1896.11.01-től **hadnagy**

1899.05.01-től **főhadnagy**

1900-ban, mint főhadnagy a vívótör versenyen 6. lett.

1905.10.31-én a 18. Soproni gyalogezredhez kap kinevezést főhadnagyi rangban

Rókay családbéli feleségét 1907.08.20-án jegyezte el Orsován.

(Felesége édesapja gyergyócsomafalvi Rókay Imre a soproni 18. gyalogezred nyugalmazott századosa, aki 1926-tól a Ludovika Könyvtárosa.)

1907.10.29-én áthelyezték a Lugosi 8. gyalogezredhez

1909.05.01-től **százados**, beosztva a Nagykanizsai 20. gyalogezredhez

Esküvő: „Rokay Imre soproni fővámszedő bájos leányát, Paulát, e hó 8-án vezeti oltárhoz Maróthy Géza honvédszázados,, korábban a soproni honvédtisztikar ismert és kedvelt tagja. Az egybekelésről a következő jelentést adták ki: Gyergyó-csomafalvai Rokay Imre és neje Schmidsfeldeni Schmid Paula örömmel tudatják Paula leányuknak Maróthy Géza m. kir. százados úrral, Maróthy János és neje pór-porpácsi Porpáczy Franciska fiával Sopronban, 1909. évi november 8-án leendő egybekelését. Sopron, 1909. november hava. — Maróthy Jánost és neje pór-porpácsi Porpáczy Franciska örömmel tudatják Géza fiuknak gyergyó-csomafalvai Rokay Paula urleánnyal, gyergyó-csomafalvai Rokay Imre és neje schmidsfeldeni Schmid Paula leányával Sopronban, 1909. évi november 8-án leendő egybekelését Körmend, 1909. november hava.”⁴³⁴

„Fényes esküvő folyt le a mai napon a déli órákban a soproni dómtemplomban. Maróthy Géza honvédszázados, aki korábban a soproni 18. honvédgyalozezred kötelékébe tartozott, most pedig a 20. honvédgyalozezrednek Körmenden állomásozó harmadik zászlóaljához tartozik, vezette oltárhoz gyergyó-csomafalvi Rokay Paula urleányt, gyergyó-csomafalvi Rokay Imre m. kir. soproni fővámszedő és neje schmidsfeldeni Schmid Paula szép és nagyműveltségű leányát Az esketést megelőző polgári házasságkötésnél Maróthy László cirkáldi nagybérlo és Schmid Adolf wilhelmsburgi magánzó voltak a tanuk.”⁴³⁵

1911-ben áthelyezett százados. Maróthy Géza körmendi honvédszázados s 20-ik honvédezred körmendi zászlósjától Nagykanizsára helyeztetett át.⁴³⁶

1912-ben a nagykanizsai 20. honvéd gyalozezred századosa.

1913.05. 1-én a kanizsai önkéntes század parancsnoka

1913.06.15-én a nagykanizsaiaktól áthelyezték a 18. Soproni gyalozezredhez

A soproni helyőrség részét képezte a magyar királyi soproni 18. honvéd gyalozezred. Két zászlóaljának, ezredtörzsének és hadkiegészítő-parancsnokságának állomáshelye a Manninger utca 27. szám alatti József főherceg-kaszárnya volt.

1913.10.16-án századosként kőszegi egységéhez szabadságáról visszatért.

1914.01.17-én Kőszegen a kisdédvót támogatta egy jótékonyági bálon 4 korona összeggel és a jótékonyági bál jegy megvételével.

Tartalékos tisztú iskolába vezényelt a pozsonyi honvédkerülethez tartozó egyéves Önkéntesek, mintegy 180-an, jövő hó közepe táján több heti tartózkodásra Kőszegre érkeznek. Az iskola és elszállásolás a gőzmalmi laktanyában, parancsnoka Maróthy Géza százados lesz.⁴³⁷

1915.01.13-án megkapta Öfelségétől az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásuk elismeréséül a **hadidíszítményes 3. osztályú katonai érdemkeresztet**

1915.06.15-én a **18. soproni gyalozezred III. zászlóaljánál az ezred 10. századának parancsnoka.**

1915.09.18-án az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásuk elismeréséül, megkapta a **legfőbb dicséző elismerést. (Signum Laudis)**⁴³⁸

1915.09.21-én megkapta a **3. osztályú Vaskorona-rendet.**

⁴³⁴ Soproni Napló, 13. évfolyam, 1909-11-05 / 252. szám

⁴³⁵ Soproni Napló, 13. évfolyam, 1909-11-09 / 255. szám

⁴³⁶ Zala 1911. 223-248. szám október Zala - Politikai napilap 38. évfolyam

⁴³⁷ 1914.03.29 Kőszeg és Vidéke

⁴³⁸ Soproni Napló, 19. évfolyam, 1915-09-23 / 217. szám

1915.11.08-tól „**címzetes őrnagy**”.

1915.12.31-én az ellenség előtt tanúsított vitéz magatartásuk elismeréséül, megkapta újól a **legfőbb dicsérő elismerést.**

1916.02.12-én az ellenség előtti különös érdemteljes szolgálatainak és vitéz magatartásának elismeréséül, soron kívül **őrnaggyá** léptették elő.

1916 májusában a **20. nagykanizsai gyalogezred pótzászlóaljának parancsnoka**

(1 gyalogezred 3 zászlóaljból áll és hadilétszáma 4300 fő, 1 zászlóalj 3 századból áll.)

Nemess Ernőnek a soproni 18. honvéd gyalogezredről írt könyvében sokat ír Maróthy Gézaról.⁴³⁹

1916 május.

A napokban megírtok, hogy a honvéd pótzászlóalj parancsnokságában változás történt, amennyiben Darvas Lajos százados, volt pótzászlóalj parancsnokot más szolgálati beosztásba vezényelték. Helyébe Maróthy Géza 18-ik honvéd gyalogezredbeli őrnagyot nevezték ki. Az új zászlóaljparancsnok régebben is a huszadik honvéd gyalogezred kötelékébe tartozott s huzamosabb ideig szolgált Körmenten, majd Nagykanizsán volt századparancsnok. Maróthy őrnagy a harctéren, soron kívül lépett elő s rendkívüli hősiességéért több ízben kitüntetésben is részesült. A nagy képzettségű, kiváló katonára régebbi szerepléseiből Körment és Nagykanizsa úri társágában kellemesen emlékeznek vissza.⁴⁴⁰

1916. július 20.

A 20-as honvéd cigánybanda hangversenye. A nagykanizsai 20. honvéd gyalogezred háborús specialitása, az ezred muzsikás cigány tagjaiból Maróthy Géza őrnagy, pótzászlóalj parancsnok zseniális kezdeményezésére alakult katonaruhás cigánybanda, mely már több hangverseny keretében szerepelt a nyilvánosság előtt, a Vöröskereszt-egylet javára ma este ismét hangversenyt tart a Központ kávéházban. Valóságos monstre-zenekara 20-as honvédek nagyszerű cigánybandája, melynek méreteiről elég csak annyit mondani, hogy négy cimbalom „dolgozik” benne. A zenekar eddigi sikerei után biztos, hogy a ma esti hangverseny Iránt fokozódó érdeklődés fog mutatkozni a közönségnél.⁴⁴¹

1916.09.03. Vöröskeresztes kitüntetem. Ferenc Szalvator főherceg a háború alatt a Katonai egészségügy körül szerzett érdemei elismeréséül Maróthy Géza őrnagnak a **Vöröskereszt hadiékítményes II. osztályú díszjelvényét** díjmentesen adományozta.⁴⁴²

1916.09.16-án kapta meg a **II. osztályú Német Vaskeresztet**

(Őfelsége megengedte, hogy Maróthy Géza 18. gy. e.-beli őrnagy, Bocskay Ignác ugyanazon ezredbeli főhadnagy és Frivaldszky Tibor szintén 18-as t. hadnagy a nekik adományozott idegen kitüntetések (vaskereszt) elfogadhassák, és viselhessék.)⁴⁴³

1917.05.30-án 6000 korona hadikölcsönt jegyzett

1917.06.16-án VIII. rangosztályú őrnagy

1917.07.28-án megkapta a 3. osztályú Vaskorona-rendhez a **hadiékítményt a kardokkal.**⁴⁴⁴

⁴³⁹ **Nemess Ernő:** Tizennyolcas honvédek (Sopron, 1916), A SOPRONI NAPLÓ" (RÖTTIG GUSZTÁV ÉS FIA) KIADÁSA

⁴⁴⁰ Zala című lap 1916. május

⁴⁴¹ Zalai Hírlap társadalmi és közgazdasági napilap. IV. évfolyam. Nagykanizsa, 1916. július 20. csütörtök 163. szám

⁴⁴² Kőszeg és Vidéke hetilap 1916.09.03. 36. szám, 36. évfolyam

⁴⁴³ Soproni Napló, 20. évfolyam, 1916-09-21 / 216. szám

⁴⁴⁴ Soproni Napló, 21. évfolyam, 1917-08-04 / 176. szám

(Nabresina városában, 1918. április 19-én a 314. honvéd gyalogezred, a debreceni 7. huszárezred és a nagyváradi 1. huszárezred többségében magyar nemzetiségű katonái lázadásba kezdtek, amelyet három nap múlva a Nagybecskerekén állomásozó, komáromi 12. gyalogezred menetalakulatának zendülése követett. A monarchista hadvezetés komoly harcok árán tudta csak leverni a felkelést, amely után kíméletlen rendszabályokat alkalmazott: tömegesen végezték ki a lázadó bakákat. Az elrettentéssel próbálkozó hadvezetés nem értette meg, hogy az egyszerű katonának elege lett a négy éve folyó háborúskodásból. Május 11-én a Böhmsche Leipában elhelyezett 18. gyalogezred póttest-alakulatai lázadtak fel, majd egy napra rá a 80. gyalogezred Rimaszombatban állomásozó póttest-alakulatai is. A 17. gyalogezred katonái a 80-asokkal egyidőben, az ausztriai Judenburgban bocsátkoztak tűzharcba a karhatalmi egységekkel, miközben a katonák „Fel bolsevikok!; Le a háborúval!; Vesszen a Monarchia!” jelszavakat skandáltak. Május 15-én az ausztriai Murauban állomásozó 7. vadászászlóalj katonái, öt nappal később pedig a Lublinban elhelyezett 58. gyalogezred bakái törtek ki lázadásban, és megtagadták az arcvonalba kiindulást. Maróthy a lázadásban nem vett részt.)

1918.05.01-től **alezredes** (1918.02.01-el sorolták be utóbb alezredesnek, 18. rangszámmal és kinevezésének napját február 1-re módosították. 1918.09.28-án közzétéve.)

A soproni 18. honvédgyalogezred egyik kiváló tisztje, Maróthy Géza alezredessé lépett elő 1918.05.19-én. Százados volt, mikor a háború kitörésekor hadbavonult, a harctéren szerzett érdemei folytán soron kívül lett őrnagy, most pedig elérte az alezredesi rangot.⁴⁴⁵

1918. október végén és novemberben ő a **18. soproni honvéd gyalogezred ezredparancsnoka**. Legfőbb érdeme, az ezred harcász állapotban való hazahozatala a frontról. Az ezred hazatértét naplójában örökítette meg. A hazaút viszontagságai olvashatók Szende Zoltán könyvében, amely mű felhasználta Maróthy naplóját.⁴⁴⁶

1918. decemberében az osztrákoknak Lajtaujfalunál és Nagymartonnál megkísérelt betörése után a Sopron város középiskolásai a kormánybiztosától fegyveres kiképzetésüket kérték. Fegyvereket Maróthy Géza alezredes úr szívességéből a 18. honvéd gyalogezredtől kaptak.⁴⁴⁷ A diákok felfegyverzése nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az osztrákok nem merték megtámadni Sopront.

1919.03.01-én rendelkezési állományba helyezték a 18. gyalogezrednél. Ugyan ettől a naptól VII. rangosztályú alezredes.

1919.03.21-1919.08.01 Proletárdiktatúra

A 18. soproni gyalogezred 231. Kt. számú fölterjesztéséből:

„Mi, a magyar 18. ezred (volt 18. és 76.) ténylegesen szolgáló tisztjei és hivatásos altisztjei és bizalmi férfitestülete, akik mindannyian a népköztársaságnak esküt tett - de nem politizáló – hűséges katonái vagyunk, összegyűltünk, áthatva azon hazafiúi szellemtől, hogy a magyar Népköztársaság és a forradalom vívmányai, a belső rend, magán- és nemzeti vagyon, valamint a

⁴⁴⁵ 1918.05.19 Kőszeg és Vidéke újságcikk - Soproni Napló, 22. évfolyam, 1918-05-15 / 110. szám

⁴⁴⁶ Szende Zoltán: MAGYAR KATASZTRÓFA 1918-19, FEJEZET A NAGY VILÁGÉGÉSBŐL KIADATLAN LEVÉLTÁRI OKMÁNYOK ÉS ISMERETLEN FELJEGYZÉSEK ALAPJÁN, Budapest, 1933.

⁴⁴⁷ Hollós János igazgató: A DUNÁNTÚLI ÁG. HITV. EV. EGYHÁZKERÜLETI S O P R O N I L Í C E U M N A K (ÁLLAMILAG SEGÉLYEZETT FÖGIMNÁZIUMNAK) értesítője — AZ 1918/19. É \$ AZ 1919/20. ISKOLAI ÉVRŐL.

személybiztonság megvédésére demokratikus alapon szervezett, a réginél is erősebb, de ésszerűen alkalmazott, vasfegyelemtől áthatott, feltétlen megbízható és engedelmes hadsereg van szükség.” – Aláírók: Maróthy Géza alezredes, Kő alezredes, Martin Róbert, Pink Tibor őrnagyok, Gerlits Ede, Jeszenszky Ernő, Czeben Pál századosok, Havassy István, Minich József főhadnagyok és még számos más tiszt.” (1919-ben alezredes, névleg a Vörös Hadsereg tagja.)

Pozsonyligetfalu területe egy évezreden keresztül Magyarország (Pozsony vármegye) szerves része, és a trianoni békediktátum tervezete eredetileg hazánk birtokában hagyta. E körzetet például 1919. első hónapjaiban a soproni 18. gyalogezred vegyes tüzerejű fegyverzettel megerősített zászlóalja őrizte.

1919. április.

A 18. sz. árkász századhoz Kőszegen első sorban mesteremberek lépjenek be, mert főleg ilyen elvtársakra van szükség vagy olyanokra, kik műszaki csapatoknál szolgált. A század a soproni és vasi fiúkból toborzódik elsősorban, neve is az: Sopron - vasi század. A száz id állandóan itt fog állomásozni. Diákok, kik belépnek a Vörös Hadseregbe azonnal kikapják bizonyítványukat. Maróthy alezredest felmentették. Maróthy Géza alezredest, akit ellenforradalmi üzelmek gyanúja miatt letartóztattak, kedden éjjel Szombathelyről két szuronyos katona Sopronba hozta. Az alezredest sógoránál, Szombathely mellett lévő egyik községben fogják el. Maróthy éppen a mezőn volt és szántott, amikor Szombathelyről két vörös gárdista kereste. Maróthy szavai után Kellner elvtárs, mint a bizottság elnöke az alezredest kiküldte a teremből s a bizottság határozataira vonult vissza. Az értekezleten Bors László vadbiztos elvtárs kijelentette, hogy miután a proletárdiktatúra kihirdetése óta Maróthy semmi olyan nyilatkozatot nem tett, amely az új rend ellen hangzott volna el és miután Maróthynak megállapított nyilatkozatai az előbbi kormány működése ilyen történetek s így nem a kommunista rend ellen, nem vállalja a vádat, beszünteti az eljárást és javasolja Maróthy szabadlábra helyezését. Mint egy negyed óra múlva ismét behívták az alezredest, aki előtt Kellner elvtárs a következőket mondta: Elvtárs! A proletáriátus nem akarja megbószólni azokat a bűnöket, amelyeket vele szemben a burzsoá társadalom évezredekken keresztül elkövetett, mert ha ezt lenné akkor egyéb dolga nem volna. Mi új világot akarunk építeni és ehhez a munkához mindenkit aki lelkesedéssel jön hozzánk, szívesen látunk. Az a célunk, hogy ; a munka közösségében bevonjuk azokat is akik eddig nem dolgoztak, azok munkáját pedig akik eddig az elnyomók szolgálatába állottak, a közösség érdekében akarjuk felhasználni. Adirek- (tóriumnak itt összeült tagjai elhatározták, hogy j Ön ellen elvtárs a vádat elejtik és Önt a kommunista eszmék szolgálatába mint egyszerűbb, munkást beállítják. Hisszük, hogy lelkes elszánt harcost leltünk Önben, aki megérti az idők szavát s minden tehetségével a proletáriátus érdekét fogja szolgálni. Az alezredes meghatottan hallgatta végig Kellner elvtárs szavait. Kellner elvtárs és a bizottság tagjai kezét nyújtottak az alezredesnek, aki mély meghatottsággal szorította meg a feléje nyújtott jobbokat. Azután egyszerű szavakkal ígéretet tett arra, hogy hű harcosa lesz a kommunista eszméknek. tása szerint a hadosztályparancsnok vezeti. A toborzás végrehajtására a politikai megbízottak és a hadosztályparancsnokok minden dandárcsoport részére a szükséghez képest toborzó bizottságokat állítanak fel. A toborzó bizottságok székhelyül elvileg a Vörös Hadsereg" állomáshelyei választandók és esetleg fiók-toborzó bizottságok is alakítandók. A megszállott területekről menekültek toborzás-ára közvetlen a demarkációs vonalak mögött a főútvonalak mentén a hadosztály (dandárcsoport) parancsnokságok által szintén toborzó bizottságok állítandók fel. A toborzó bizottságok egy katonaorvoson kívül három tagból állanak, akiknek kijelöléséről a hadosztályparancsnok gondoskodik, mindenkor a politikai megbízottakkal és a helyi direktóriumokkal egyetértően. A fiók-toborzó bizottságok orvos nélkül is működhetnek. A toborzó bizottságok megalakulásuk után haladéktalanul lépjenek érintkezésbe a területükön működő összes direktóriumokkal. A jelentkezőkkel a következőképen kell eljárni: Minden

jelentkező, amennyiben a toborzó bizottság által megbízhatónak minősített és katonai szolgálatra alkalmasnak találtatott, valamint a kötelező" feltételeinek aláveti magát, a Vörös Hadsereg" be felveheti.⁴⁴⁸

1919.08.03-a után, Budapest román megszállásának hírére a dunántúli II. hadtest csapatai túlnyomórészt feloszlottak. Ami megmaradt, csak rendfenntartásra volt elegendő. A 7. huszárezred együtt maradt ugyan, de a 8. hadosztály csapatai (köztük a vas-soproni 18. gyalogezred is) a hajmáskéri katonai táborból legénységük kívánságára hazaindultak és leszereltek. Ezt a helyzetet a románok ki is használták.

1920. január

„A helyzet súlyosságát mutatja, hogy 1920 januárjában, a közellátás számára szükséges gabona előteremtésének módozatairól tartott vármegyei értekezleten már egy olyan indítványt is előterjesztettek, amely a csempészetet hazaárulássá kívánta minősíteni és a tetten ért csempészeket helyszíni felakasztással vagy agyonlövésével akarta büntetni, mondván, hogy „egy akasztás elvonná a megye összes csempészenek kedvét minden gabonakilopástól”

„Térfi Béla államtitkár, a gabonagyűjtés országos kormánybiztosa elnökletével és a járási főszolgabírók, a katonaság és más illetékesek bevonásával tartott tanácskozáson Maróthy alezredes vetette fel a radikális indítványt. Felhívta az illetékes körök figyelmét arra, hogy nem vezethet eredményre olyan ellenőrzési és büntető rendszer, mely a százezer koronát nyerő csempészt csak pár ezer koronával bünteti egy véletlen rajtavesztés esetén. Csehszlovákia például 1920 szeptemberében a felvidéki csempészet ellen hasonló statáriális rendeletet adott ki, ugyanis kötél általi halállal rendelte büntetni azokat, akik közszükségleti cikket engedély nélkül kiszállítanak. 1921 januárjában a Magyarország déli szomszédja pedig már 10 év börtönnel büntette a csempészeket.”⁴⁴⁹

1920.04.30-án csapattiszt alezredesi rangban.

„Ki meri jól tagadni Lehar érdemeit? Nem ő volt-e a nemzeti hadsereg egyik főszervezője. Vájjon nem az ő vezetése alatt alakult-e néhány kiváló kőszegi tiszt pl. Pados, Maróthy alezredesek és talán elsősorban Szomor őrmagy stb. segítségével az új Magyarország büszkesége: a nemzeti hadsereg. S hogy mit jelentett Nyugat-Magyarország szempontjából Lehar körletparancsnoksága, arról az osztrák lapok tanúskodnak”⁴⁵⁰

1925-ben nyugállományú ezredes. (ny. jn. kir. ezredes)

(Mivel Horthy lövetett a királyra, leszerelt, és Horthytól később sem fogadta el a tábornoki rangot, noha a Kormányzó, a családi hagyomány szerint felkínálta neki.)

Vitézzé avatva 1930-ban, Sorolási száma 3132 (tisztí érdemszerző).

Az I. világháború harcterein végbevitt hőstetteiről több írás is beszámol, épp úgy arról is, hogy a háború végeztével miképpen hozta haza teljes létszámban és fegyverzetben a 18. soproni gyalogezredet, miképp fegyverzi fel és képezi ki a soproni diákokat a város védelmére az osztrákok ellen stb.

Maróthy Géza a civil életben:

Dobozon a Wenckheim grófi család fővadásza és főerdésze.

⁴⁴⁸ Kőszeg és Vidéke 1919. április, 6. szám

⁴⁴⁹ Nagy Adrienn; HATÁRVÁLTOZÁS(OK) ÉS CSEMPÉSZET; Fejezetek a nyugati határtérség lakosságának mindennapjaiból (1914–1926): Századok, 156. évfolyam (2022) | 3. szám, 598. oldal

⁴⁵⁰ Kőszeg és Vidéke, 41. évfolyam, 1921.04.17.

Itt 6 lova, 6 tehene, 300 baromfija és több sertése is volt. Volt egy kocsiba fogható lova és egy hintója. Cselédsége 20 fő körül mozgott.

1921 januárjában a Magyar Történelmi Társulat számára, két és fél millió alaptőkével altruista könyvkiadó társaságot alapítottak elsősorban Széchenyi műveinek, másodsorban a bécsi levéltár titkos anyagának a kiadására. Az igazgatóság tagja Maróthy alezredes is.⁴⁵¹

1924—1930-ig Debreczeni Károly dobozi lakos volt a vadászterület bérlője, 13 taggal. A vadásztársaság vezetőinek névsora: Göllner Antal, Debreczeni Károly, Kocziszky Mihály, Dr. Székér Mihály A vadásztársaság tagjai: Debreczeni Károly, Ipolyi Keller István, Gunda Jenő, Göllner Antal, Kocziszky Mihály, Maróthy Géza, Pick Sámuel, Dr. Konkoly Tibor, Dr. Márky Barna, Dr. Debreczeni Lajos, Hoffman Rezső, Fára Sándor.

1925 novemberében ott volt a ludovikás tisztek 30 éves avatási találkozásán.

1928-ban nyugalmazott ezredesként Szarvason, Dr. Lakomcsik Károly községi orvos perelte be eredménytelenül becsületsértésért, mert azt állította, hogy az orvos hibája miatt terjed Doboz községben a vörheny betegség. Az orvos a pert elvesztette.

*Járási, kerületi erdész- és erdőőr lakás. Doboz-Faluhely. Épült: 1850 körül.
Kalina Ferenc, Stirling Ferenc, Wejsiszy Károly erdészek,
Szatmári István és Mihály, Kárnyáczki Ferenc, Maróthy Géza stb. erdőőrök
szolgálati lakása.*

Már 1931-ben tagja a Pécsi Frontharcos Szövetségnek.⁴⁵²

A Pécsi frontharcosok vezető tisztje marad 1933.02.07 után is, majd 1934.04.16-tól a Pécsi frontharcos főcsoport elnöke. (1932-ben már szervezte és vezette ezt a szervezetet, mint főcsoportvezető a Pécsi Napló cikke szerint.)⁴⁵³

1934.12.31-én a pécsi időközi törvényhatósági választáson az I. választókerületben az Egységes Polgári és Munkáspárt színeiben 1167 szavazattal rendes taggá (Pécs város önkormányzati képviselőjévé) választották.⁴⁵⁴ 1938.06.14-én még városi képviselő. Az ekkor tartott ünnepi díszközgyűlésen, amit a Szent Jobb tiszteletére rendeztek, dúsan aranyozott atillában jelent meg.

⁴⁵¹ Budapesti Hírlap, 41. évfolyam, 1921-01-06 / 4. szám

⁴⁵² Pécsi Napló, 40. évfolyam, 1931-12-25 / 292. szám

⁴⁵³ Dunántúl 1934.05.27. 7. oldal. - Pécsi Napló 1932.03.04- I száma - Dunántúl 1932. április 6. -I száma - Pécsi Napló 1934.04.17-I szám

⁴⁵⁴ Pécsi Napló 1935.01.01. 2. oldal

1934.04.17.

vitész Maróthy Géza elnöki székfoglalójában hangoztatta, hogy sürgetni fogja a frontharcos törvény mielőbbi megalkotását, kimélyíti a jóléti és kultur bizottságok munkáját, ápolni fogja a bajtársiasság és összetartozandóság szellemét. Óriási tetszés közepette jelentette ki, hogy a magyar frontharcosok elismerik a revízió körül folyó tárgyalások komolyságát, de végeredményben csak a fegyverben bíznak és alig várják azt a pillanatot, amelyben a haza sorsa ismét a magyar fegyverekbe lesz letéve.⁴⁵⁵

1934 májusában a Kaposvári Frontharcos Szövetség megalakulását köszöntötte, mint a Frontharcosok Központjának hivatalos küldötte.⁴⁵⁶

1935.01.03-án ünnepelte házasságkötésének 25. évfordulóját.

„Ezüstmenyegző: Vitéz Maróthy Géza nyugalmazott ezredes, a pécsi frontharcos főcsoport népszerű elnöke és neje most ünnepelték családi körben házasságkötésük huszonötödik évfordulóját. Az ezüstmenyegzős házaspár a ferencendi plébániatemplomban hallgatott misét, amely alatt öt gyermekével együtt járult a házasság szentségéhez.”⁴⁵⁷

Gyermekeik közül Maróthy László (1915-1944.05.17.+) a II. világháború során hősi halált halt az előrenyomuló orosz hadsereggel vívott harcban.

Frontharcos jelvény

1935-ben indulni akart a parlamenti választásokon. 1935. március 13-án (máshol 22-én) alakult meg Pécsen a Katolikus Reformpárt. Választási listájuk második helyezettje vitéz Maróthy Géza nyugalmazott ezredes, a frontharcosok pécsi csoportjának elnöke volt. Március 14-én a Katolikus Reformpárt népes küldöttsége, aktivisták és az egyetemi ifjúság mintegy 300 főnyi csoportja, valamint a párt vezetői vonultak Virág Ferenc püspökhöz, hogy politikai szerepvállalásukhoz megszerezzék az egyházhatósági hozzájárulást. A küldöttség azonban nem érte el célját, a püspök köszöntő beszédében kitérő választ adott, ami egyet jelentett a támogatás megtagadásával. A mozgalom ezután visszavonulót fűjt, és a választásokon nem indult önállóan.

1935. március 23. Pécsen, mint megírtuk, a keresztény ellenzék önálló listával akart indulni, azonban a listavezetésre kiszemelt Vértessy Frigyes dr. papnevelő intézeti tanár nem kapta meg az egyházhatósági engedélyt, vitéz Maróthy Géza nyugalmazott alezredest pedig a vitézi szék intette le.⁴⁵⁸

⁴⁵⁵ Dunántúl 1934.04.17-i száma

⁴⁵⁶ Magyarság, 15. évfolyam, 1934-05-15 / 108. szám

⁴⁵⁷ Kis Újság, 48. évfolyam, 1935-01-03 / 2. szám

⁴⁵⁸ Kis Újság szombat 1935. március 23. 2. oldal.

(A leintés oka, a 8 Órai Újság 1935.03.14-i száma alapján az, hogy a listán sok olyan személy is szerepelt, aki felekezeti téren szélsőségesnek minősült.)

1935-ben ünnepelte tiszté avatásának 40. évfordulóját.

1936.06.30-ig a Pécsi frontharcos főcsoport elnöke, majd vezetőségi tagja.⁴⁵⁹

Támogatta a keresztény ünnepek megülnését, és támogatta a cserkész mozgalmat is, mint Például a Jézus Szíve körmeneteket Pécsen.⁴⁶⁰

LEMONDOTT a pécsi frontharcos főcsoport elnöke és vezetőtiszte

Pécs, 1937 szept. 9. — Beksics Olivér nyug. tábornok, az országos frontharcos szövetség pécsi főcsoportjának elnöke és vitéz Maróthy Géza nyug. ezredes, vezetőtiszte lemondottak tisztségeikről, amelyeket hosszú éveken keresztül köztudomás szerint is közmegelekedésre töltöttek be. A lemondott elnök távozásának közelebbi okaira vonatkozólag semmit se volt hajjandó mondani. Vitéz Maróthy Géza nyug. ezredest szintén megkérdeztük, mi az oka lemondásának. Vitéz Maróthy Géza -elmondotta, hogy a vezetőtiszti állást csak Beksics Olivér nyug. tábornok elnökségének idejére vállalta, majd a következő nyilatkozatot tette: — Elkiserített az a közöny is, amelyet Pécs város és Baranya vármegye területén mindig sajnálkozással tapasztaltam a frontharcos ügyek iránt. A pécsi frontharcos főcsoport fájdalommal veszi tudomásul úgy Beksics Olivér nyug. tábornok, mint vitéz Maróthy Géza nyug. ezredes távozását. A lemondott elnök másfél évvel ezelőtt került a pécsi főcsoport élére, ahol lelkes és önzetlen ügyszeretettel, fáradhatatlan szorgalommal igyekezett szolgálatokat tenni a mozgalomnak. Vitéz Maróthy Géza nyug. ezredes, aki hosszú éveken keresztül elnöke is volt a főcsoportnak, úgyszólván minden idejét a frontharcos mozgalomnak szentelte. A pécsi főcsoport szervezése körül elévülhetetlen érdemei vannak s az ő fáradhatatlan agilitásának köszönhető, hogy minden közöny ellenére is nagyon sok rossz sorsban élő frontharcost sikerült állásba juttatni. Határozott és megalkuvásra nem hajlamos egyéniségével vállalta a küzdelem minden kockázatát s most, hogy távozik, a pécsi frontharcos főcsoportba beszervezett, volt frontkatonák érzik, hogy a legjobb és legönzettelenebb bajtársat vesztek el benne. Beksics Olivér nyug. tábornok, elnök lemondását az országos központnak jelentette be. Vitéz Maróthy Géza lemondólevelét ugyanoda szeptember 7-én küldötte el. A két sajnálatos lemondással a pécsi főcsoport intézőbizottságának szeptember 10-én tartandó ülése foglalkozik.⁴⁶¹

1939.04.22-én Pécsen a Revíziós Liga választmányi tagjává választották.⁴⁶² Pécsen háza van a Tábor utca 16 szám alatt. Ezt a házat utóbb lánya, dr. Rihmer Oszkárné, Maróthy Melina örökölte 1944.11.21-én családi szerződés alapján, míg a rábahídvégi birtok ifj. Maróthy Gézáé lett. Ezt a birtokot tőle, jelképes áron bérelte nagyapám dr. Rihmer Oszkár. Az osztokodást a család 1946.08.28-án megerősítette. A Tábor utcai ház helyrajzi száma 8313-bejegyzés alatt, 720 és 721/1. Itt hat szoba volt, három a földszinten és három az emeleten + konyha, kamra, wc, fürdőszoba, cselédszoba. A cselédség állt: 1 szakácsnő, 1 szakács, 1 szobalány és 1 inas. A házat 1948-ban elvették és államosították. Az épület fél négyzetméterrel volt nagyobb annál, mint amit az állam a családnak megengedett volna használni! 1992-ben jelképes kártalanítást fizetett utána az állam.

⁴⁵⁹ Pécsi Napló 1936.07.01.

⁴⁶⁰ Pécsi Napló, 48. évfolyam, 1939-06-16 / 135. szám

⁴⁶¹ Dunántúl péntek 1937. szeptember 10. 4. oldal

⁴⁶² Pécsi Napló 1939.04.23-i száma.

1935-ben a Pécsi Színházi Bizottság tagja. 1937-ben is tagja a pécsi színházi bizottságnak 1939.12.12-1944.12.31-ig ismét a bizottság tagjává választották, de 1941.01.29-én lemondott tagságáról.

A II. világháború során reaktívták és a Pécsi Hadtestparancsnokságon (pécsi városparancsnokság) teljesített szolgálatot. A baranyai SS toborzóbizottság tagja lett. Ennek oka, hogy a Német Birodalom és a Magyar Királyság megállapodást kötött arról, hogy a népi németekből SS alakulatokat állítanak fel. A magyarországi SS toborzóirodák vezetői viszont csak magyar katonatisztek lehettek. Mint ilyen irodavezetőnek, kormányzói titkos utasítás alapján, feladata, hogy minél több népi németet, akik magyar állampolgárok, mentesítsen az SS-be való besorolás alól. Ezt minden más irodavezető is megkapta. Mint magas rangú katonatiszt, számos zsidó embert mentett meg a deportálástól. Erről az egyik, gyerekként megmentett ember, Berkovits Tivadar számolt be nekem, utólag is köszönetet mondva neki. Később a IV. pécsi hadtest szállásmestere, és mint ilyen esett Németországban hadifogságba.

Innét 1946.10.07-én tért haza Pécsre nyitott tehervagonon. Útközben tüdőgyulladást kapott és hazaérkezése után 1946.10.12-én elhunyt.

Beszolgáltatott fegyverei: 1 db. Gamer pisztoly, gyári száma 158478, forgótáras, 1 csövű, 1 kakasú, nem sorozatlövő. 1 db. Ptager típusú lőfegyver (vadászpuska), gyártási száma 3322, 1 csövű. (Családi irattár.)

Magyar Királyság IV. C. k. végrehajtása
 előző Házassági törvény
 (1920. évi XXXI. törvénysz. 28. §.)

Házassági anyakönyvi kivonat.

A házasság időpontja	A világi ügy száma	A világi ügy száma	A világi ügy száma	A világi ügy száma	A világi ügy száma	A világi ügy száma
1937. 10. 27.	100/37	100/37	100/37	100/37	100/37	100/37
Maróthy Géza	Maróthy Géza	Maróthy Géza	Maróthy Géza	Maróthy Géza	Maróthy Géza	Maróthy Géza
Maróthy Terézia	Maróthy Terézia	Maróthy Terézia	Maróthy Terézia	Maróthy Terézia	Maróthy Terézia	Maróthy Terézia

Utólagos bejegyzések — Kiegészítések.

Bizonyítom, hogy ez a kivonat a ...
 anyakönyvi kóder házassági anyakönyvével ...
 Ekkor ...
 28. 1939.

Körmenden jó barátságban volt boldog hr. dr. Batthyány-Strattmann Lászlóval, akivel rendszeresen együtt vadászott. Ismerte a herceg feleségét gr. Coreth Mária Teréziát és a család gyermekeit. Baráti viszonyban volt gr. Batthyány Vilmos nyitrai érsekkel, gr. Mikes János szombathelyi püspökkel, gr. Batthyány Zsigmonddal és gr. Pálffy Bélával. A hercegi estélyekről ismerte az Esterházy családot.

hr. dr. Batthyány-Strattmann László szemorvos halála után, annak özvegye megkérte Maróthy Gézáné, szül. gyergyócsomafalvi Rókay Paulát, hogy Virág Ferenc pécsi püspöknél járjon közbe a boldoggá avatás ügyében. A püspök első kérdése ez volt: "Van elég pénzük a boldoggá avatáshoz?" (Maróthy Melinda szóbeli közlése.)

Maróthy Géza ezredesnek Rábahídvégen volt birtoka, míg unokatestvéreinek Káldon és Zsédényben volt kúriája (kastélya). Feleségemmel (Triznay Zsuzsannával) a nászút egy részét a Zsédényi kúriában töltöttük, ahol nagy szeretettel emlékeztek vissza a Maróthy családra és

nagymamára, Maróthy Melindára, aki képekkel és visszaemlékezéseivel segítette az épület helyreállítását. A kert nagy fája alatt gyakran megfordult egykor szüleivel együtt Maróthy Melinda is. Az ezredes, rábahídvégi birtokát évi 1 pengő jelképes összegért vejeinek, dr. Rihmer Oszkárnak adta bérbe. A bérbeadást támogatták fiai is. Ez a birtok 1945/47 körül lett államosítva.

A Maróthy család családi eseményei, rendre bekerültek a napilapokba. Így volt ez Maróthy Géza lányának, Melindának esküvőjével is. Anyakönyvi hírek. A pécsi anyakönyvi hivatalban házasságot kötöttek: dr. Rihmer Oszkár kir. járásbíró és nemes Maróthy Melinda.⁴⁶³

vitész Maróthy Géza (1910-2002)

2002. január 15-én elhunyt vitész Maróthy Géza (1910-2002) gyémánt-okleveles vegyész mérnök, rubin-okleveles műszaki tiszt, tartalékos hadmérnök őrnagy a volt Vegyi- és Robbantóanyagipari Felügyelet nyugdíjas főosztályvezetője egyben főmérnöke. Maróthy Géza 1910. november 13-án Kőrmenden született, Kőszegen és Pécsen végzett középiskolai tanulmányai után 1928-1932 között a Ludovika Akadémián tanult, majd utász hadnagyként a budapesti Utász Zászlóaljnál teljesített szolgálatot. 1934-től hadmérnök jelöltként a Haditechnikai Intézetbe (HTI) a Fradihíd Részleghez helyezték. Hidparancsnokként Dunapentelén 2 óra alatt létesített egy 8 t teherbírású hidat. 1936-ban a Műszaki Egyetem Vegyész mérnöki Karára vezényelték, ahol 1940-ben vegyész mérnöki oklevelet kapott 114-es sorszámmal. 1941-ben letette a hadmérnöki vizsgát. Vitész nemes Maróthy Géza hadiműszaki törzskari százados a Don menti harcokban tanúsított vitész és bátor magatartásáért „a második magyar hadsereg parancsnokság német tábornoka” által lett 1942. december 18-án a II. osztályú német Vaskereszttel kitüntetve, mint tartalékos százados. Maróthy százados a 102. utász század parancsnoka volt a Don menti harcokban. 1942-től a Haditechnikai Intézet Robbantóanyag- és Lőpor Laboratóriumának vezetésével bízták meg, mely feladatot 1946-ig látott el, miközben rövid harctéri szolgálatot teljesített. 1946-ban a Laboratórium a „széncsata” számára paxitot gyártott. A gyutacshiány megoldására Maróthy Gézát miniszteri megállapodás alapján szolgálaton kívüli állományba helyezték és kinevezték a Nagytétényi Bányagyutacs Gyár főmérnökének. 1949-ben - ismét a HTI-ben - a hazai robbantóanyag gyártás fejlesztési javaslatának kidolgozásával bízták meg. 1950 végén a Béta Vegyiműveknél (hadi üzem) helyezkedett el, de 1951-ben mint volt horthysta tisztet elbocsátották.

Maróthy Géza

1951-1963-ig a Richter Gyógyszervegyészeti Gyárban dolgozott üzem mérnök, technológus, majd üzem szervező munkakörökben. 1964-ben visszahelyezték a Bányagyutacs Gyárba, hogy mint műszaki szaktanácsadó szüntesse meg az. un. technológiai robbanásokat. Később robbantásvezetőként megszervezte a robbantóanyag-ipari robbantómester képzést. 1972-ben a Vegyi- és Robbantóanyagipari Felügyelet magalakulásakor ennek lett biztonságtechnikai

⁴⁶³ Dunántúl, 34. évfolyam, 1944-08-13 / 183. szám

főosztály vezetője és egyben a Felügyelet főmérnöke. E posztokat 1976 végén történt nyugdíjba vonulásáig töltötte be. Meghívott előadóként robbantástechnikát oktatott Budapesten a vegyészs- és gépészmérnök, valamint hadmérnök hallgatóknak, továbbá Sopronban geológus hallgatóknak. Előadásaihoz jegyzeteket írt, több publikációja jelent meg lapunkban is, a Bányászati Kézikönyv robbantástechnikai fejezetének írója. Az OMBKE-nek 1967-től és ugyancsak 1967-től (alapító) tagja volt az ÉTÉ Robbantástechnikai Szakosztályának. Életének legnagyobb részében a robbanó- és robbanásveszélyes anyagok minél veszélytelenebb gyártásával és felhasználásával foglalkozott. 1990-ben az Egyetem (BME) Tanácsa arany diploma adományozásával ismerte el értékes mérnöki tevékenységét.

Életművéért 1992-ben a DETROPRIM nemzetközi robbantástechnikai elismerésben részesült. Temetése családi körben, 2002. január 24-én, Balatonyörökön volt. Ezúton mondunk utolsó jó szerencsét!⁴⁶⁴

A Maróthy család bekerült a Veszprémmel foglalkozó regényekbe is.

Így felpétzi Györy Jenő; „A bujdosd regös” című, 1925-ben a Szegedi Új Nemzedék című napilapban megjelent regényébe is. A regényben a török korban Maróthy Bálint veszprémi alispánként szerepel és igen idős ember. Sajnos, nem tudni, hogy valós személyről írt-e, hiszen a török korban élt Maróthy Bálint, vagy kitalált személyről.⁴⁶⁵ Magyar Gyula; **Erzsébet a nemesszívú** című, 1924-ben kiadott regényét segítségül hívva, Maróthy Bálint 1593-ban élt és Veszprém vármegye megyegyűlésre készült ekkor. Ekkor a történet szerint Maróthy lányát elrabolta a török, fiát pedig megölte. Ebbe az öreg vicispán belehalt.⁴⁶⁶ A történet furcsasága, hogy az általam ismert Maróthy Bálint 1589-ben még élt, tehát lehetne a történet akár igaz is, hiszen egy összakállú, öregemberről szól a regény. Ha Bálint 1510 körül született, akkor 1593-ban 83 éves, a korban igen csak öreg. Fia akkor 40/50 év körül lenne, tehát eleshetett a török elleni csatában.

Herczeg Ferenc; **A gentleman** című regényében, ami Budapesti Hírlap, 13. évfolyam 1893-03-11 / 70. számában jelent meg, a Maróthy családról írt.⁴⁶⁷ Herczeg Ferenc egy érdekes őslendáról ír ezen művében: „A Maróthyak nemzetsége híres és régi e hazában. Az első Maróthy, kiről az Anonymus tanúságot teszen, ama rőtszakállu Salamon volt, ki a Rákoson buzogánnyal esett Aba Samu király fölkezt személyének. A király ez ildomtalanásáért felelősségre és később nyársra vonatta rőtszakállu Salamont, egyben elrendelte összes atyafiségának tüzzel-vassal leendő kipusztítását, nemkülömben jószágaik és karmaik elkobzását. A király végrehajtói az elkobzást elismerésre méltó buzgalommal teljesítették, a tüzzel-vassal azonban nem jártak el kellő lelkiismeretességgel. Ennek először is az lett a következménye, hogy évszázadok múltán is, ha az ország bármelyik zugában fejtőrésre került a sor, a rakoncátlankodók táborában bizton felbukkant buzogányos Maróthy egyik tévedésből életben maradt unokája, hogy teli orcával élessze a tüzet; — másodszer meg, hogy Aba Samu király óta minden Maróthy jószágok és barmok hiányában szűkölködött . . .” Természetesen ezen őstörténet csak egy szép legenda, hiszen a család csak az 1240-es években érkezett hazánkba a kunok betelepülésekor.

Egy iskoladráma címe: „Pápa Városának Vitatása, mellet komédiái Játékban le-ábrázolt az ötödik és hatodik iskolabéli ifjúság Pápan, 1772-dik Esztendőben Szent Mihály havának 8-dik napján”. A színpadi feldolgozás megőrizte a történelmi hűséget. A szereplők jóformán valamennyien olyan történelmi alakok, akik az eseményekben részt vettek. Maróthy, a vár kapitánya, Petz császári követ, La Motte francia főtiszt, Nádasdy, a felmentő seregek vezére és

⁴⁶⁴ Bányászati és Kohászati Lapok - Bányászat, 135. évfolyam, 2002-03-01 / 2. szám

Honvédségi Közlöny a Magyar Királyi Honvédség számára - Személyes Ügyek, 55. évfolyam, 1943-02-17 9. szám https://www.ch.bme.hu/document/1022/original/2000_Vitez_Marothy_gyd.pdf

⁴⁶⁵ felpétzi Györy Jenő; „A bujdosd regös” című, 1925-ben a Szegedi Új Nemzedék című napilap számaiban

⁴⁶⁶ Élet és Irodalom, 1961-04-14 / 15. szám: Szabó Magda: Erzsébet a nemesszívú

⁴⁶⁷ Herczeg Ferenc; A gentleman című regényében, ami Budapesti Hírlap, 13. évfolyam 1893-03-11 / 70. száma

mások. A drámában a szerző figyelmeztet az árulás, a gonosz cselekedetek súlyos következményeire, s óv a felsőbbtség elleni lázadás bűnétől, s egyben erősíti a helyállás, a türelem, az áldozatos hűség etikai értékeit a lélekben. E mű szerzője ismeretlen, s még következtetni sem tudunk kilétére. Lehetne éppen Táncz Menyhért is, aki a dráma keletkezésének idején került vissza Pápára. Az ő József című drámájában hasonló etikai motívumokat fedezhetünk föl, mint e történelmi drámában.⁴⁶⁸

Névmagyarázat: Maróti Típusa Helynévi eredetű, magyar családnév. Változatai: Maróti 1529, Maróty 12, Maróthi 124, Maróthy 115; Marothi 10, Marothy; Maroti 33; Marótyi, Marottyi; Maróczi 19, Maróczy, Maroczi; Marótyz. Más változatokkal együtt összesen: 1865. Eredete Előzménye a valamely ősi indoeurópai nyelv 'állóvíz, tenger, tó' jelentésű *mori szavából az ószlávban alakult Morava víznév. Ebből a mellette élő népcsoport *moravci neve lett, aminek a jelentése 'morva emberek'. A magyarban az -av- (-av- > -au- > -ó- úton) teljesen szabályosan vált -ó-vá, a név végén álló -c pedig általában hanghelyettesítéssel -t lett (éppen úgy, mint a nyemc > német esetében), de némely nyelvújításban meg is maradhatott -c-nek (maróc). Így alakult ki a magyar marót ~ maróc népnév és személynév. Mindkettőből településnév lett Baranya, Bihar, Kolozs, Pilis, Sopron, Tolna, Valkó, Vas, Zala, Zaránd vármegyében. Bármelyikhez járulhatott az 'onnan/oda való' jelentésű -i képző, s eredetre, származási helyre utaló családnévvé válhatott. Ugyanakkor a Marót ~ Maróc személynév is fölvehette az -i birtokjelet, és 'Marót (Maróc) nevű személy fia, leszármazotta' jelentéssel apai családnév lehetett belőle.⁴⁶⁹ Esetünkben a letelepedett kunok egyik faluja után ered a családnév.

Jelen munkának nem célja a maróthegyházi Maróthy család teljes történetének feltárása, hiszen az nagyon hosszadalmas volna, így csak a családtörténet kezdeti részét bontom ki, illetve a család kiemelkedő tagjairól írok. Mivel igen sokan viselik a Maróthy nevet, noha egyedí névnek tűnik, a ma élő Maróthy nevet viselő személyek családdhoz való kötése igen problémás és hosszadalmas kutatást igényelne. Az egyes személyek családdhoz való kötésében még a használt előnevek sem mindig mutatnak biztos támpontot.

Írta: Rihmer Aurél történész, iskolaigazgató, a MACSE alapító tagja

⁴⁶⁸ Nádasy Lajos, Táncz Menyhért és a pálos iskoladráma: Honismeret, A Honismereti Szövetség Folyóirata, XXII. évfolyam, 1994/1

⁴⁶⁹ HAJDÚ MIHÁLY: CSALÁDNEVEK ENCIKLOPÉDIÁJA, Leggyakoribb mai családneveink, A MAGYAR NYELV KÉZIKÖNYVEI XVII., TINTA KÖNYVKIADÓ, BUDAPEST, 2010